

This is a digital copy of a book that was preserved for generations on library shelves before it was carefully scanned by Google as part of a project to make the world's books discoverable online.

It has survived long enough for the copyright to expire and the book to enter the public domain. A public domain book is one that was never subject to copyright or whose legal copyright term has expired. Whether a book is in the public domain may vary country to country. Public domain books are our gateways to the past, representing a wealth of history, culture and knowledge that's often difficult to discover.

Marks, notations and other marginalia present in the original volume will appear in this file - a reminder of this book's long journey from the publisher to a library and finally to you.

Usage guidelines

Google is proud to partner with libraries to digitize public domain materials and make them widely accessible. Public domain books belong to the public and we are merely their custodians. Nevertheless, this work is expensive, so in order to keep providing this resource, we have taken steps to prevent abuse by commercial parties, including placing technical restrictions on automated querying.

We also ask that you:

- + *Make non-commercial use of the files* We designed Google Book Search for use by individuals, and we request that you use these files for personal, non-commercial purposes.
- + *Refrain from automated querying* Do not send automated queries of any sort to Google's system: If you are conducting research on machine translation, optical character recognition or other areas where access to a large amount of text is helpful, please contact us. We encourage the use of public domain materials for these purposes and may be able to help.
- + *Maintain attribution* The Google "watermark" you see on each file is essential for informing people about this project and helping them find additional materials through Google Book Search. Please do not remove it.
- + *Keep it legal* Whatever your use, remember that you are responsible for ensuring that what you are doing is legal. Do not assume that just because we believe a book is in the public domain for users in the United States, that the work is also in the public domain for users in other countries. Whether a book is still in copyright varies from country to country, and we can't offer guidance on whether any specific use of any specific book is allowed. Please do not assume that a book's appearance in Google Book Search means it can be used in any manner anywhere in the world. Copyright infringement liability can be quite severe.

About Google Book Search

Google's mission is to organize the world's information and to make it universally accessible and useful. Google Book Search helps readers discover the world's books while helping authors and publishers reach new audiences. You can search through the full text of this book on the web at <http://books.google.com/>

Hungary

(534)

A

SEMMISÉGI PANASZ.

IRTA :

VARGHA FERENCZ

KORONACGYZESI HELYETTES.

Különlenyomat

a NÉMETH PÉTER budapesti ügyvéd, nyug. kfr. curiali
bíró szerkesztése alatt megjelenő
„Büntető Jog Tára” 1904. évi 4., 5. és 6. számából.

PRINTED IN HUNGARY

BUDAPEST,

A PESTI LLOYD-TÁRSULAT KÖNYVNYOMDÁJA.

1904.

Méltóságos Körmeki
Gyula Curiaj Tanács Elnöke
vnaK uralekeplivt

A C

A 2222

SEMMISÉGI PANASZ.

IRTA :

VARGHA, FERENCZ

=

KORONAÜGYÉSZI HELYETTES.

Különlenyomat a „Büntető Jog Tára“ 1904. évi
4., 5. és 6. számából.

PRINTED IN HUNGARY

BUDAPEST,

A PESTI LLOYD-TÁRSULAT KÖNYVNYOMDÁJA.

1904.

Hist.
9/11

APR 17 1933

I.

A bírónak, midőn valamely eléje vitt vitás jogviszonyt rendez, első sorban meg kell állapítania a ténykérdést. Még beismerés esetén sem térhet ez elől ki, mert az ítéletnek, a hol a vitás jogviszony rendeztetik, a jogviszony alapjául szolgáló ténymegállapítást is tartalmaznia kell; ehhez kapcsolódik a jogi megállapítás: ha hiányoznék abból a ténybeli elem s az ítélet csupán az iratokra utalna, az csonka volna, mert a törvényt csak [az életből vett viszonyokra lehet alkalmazni: a dolog természetében rejlik tehát s nem dogmatikus és legislatorius szórszálhasogatás az, midőn az ítélethozásban megkülönböztetjük a ténykérdést a jogkérdéstől. Ezért mondja a B. P. 327. § ának a) pontja, hogy az ítélet rendelkező részének tartalmaznia kell: a) a cselekmény megkülönböztetésére vonatkozó (tényelem) s b) az alkalmazott büntetési tétel alapjául szolgáló körülményeket (jogi elem, minősítés).

[az életből vett viszonyokra lehet alkalmazni: a dolog természetében rejlik tehát s nem dogmatikus és legislatorius szórszálhasogatás az, midőn az ítélethozásban megkülönböztetjük a ténykérdést a jogkérdéstől.

Még jobban kifejezi ezt a kettéválasztás: esküdtbíróági eljárásban a főkérdés szerkezete. A 355. §. világosan kiemeli, hogy a főkérdésnek tartalmaznia kell a vád alapjául szolgáló tett ténybeli körülményeit s az alkalmazandó törvény alkotó elem e i t.

A szakbíróság előtti eljárást szabályozó 327. §. a) pontja nem állítja szembe ily élesen a ténykérdést a jogkérdéssel, ennek oka azonban korántsem a törvény szövegezésében s esetleg a szöveg technikai hibájában, hanem abban keresendő, hogy az esküdtek határozatukat nem indokolják, tehát az ítélet teljes anyagát fel kell venni a főkérdésbe. Szakbírósnál is ez volna az ideális állapot, mert a bíró a tényeket nem az indokolásban, hanem a rendelkező részben állapítja meg, mégis bizonyára ökonomiai szempontból a B. P. azt a szabatosabb, a mit a főkérdéstől megkövetel, a szakbíróság előtti eljárásban nem az ítélet rendelkező részére, hanem az indokolásra írja elő, kijelentvén a 328. §, hogy az indokolásba kell felvenni a bebizonyítottakat veit tényeket s a jogi okokat.

Mindenesetre szabatosabb s perjogilag is helyesebb lett volna, ha a törvény szakbíróság előtti eljárásban is a rendelkező részben véteti fel a megállapított tényeket. Szabatosabb lett volna így a törvény azért, mert az ítélet rendelkező része dönt a tény és jogkérdés felett, tehát csak az a tény van megállapítva, a mit itt a bíró megállapítottnak vesz; de felettből kívánatos lett

volna ez a *revisio* szempontjából is. Tudjuk, hogy igen sok esetben fogytékosan szerkesztik az ítéletet s ilyenkor mindig vitás az, hogy mi a ténymegállapítás s mi tartozik a bizonyítékok mérlegelésének körébe. Pedig éppen ezen a ponton sohasem volna szabad kételynek felmerülni, mert ha vitás az, hogy mi a ténymegállapítás: a Curia határozata homoktalajon épül fel s a Curia első sorban azt dönti el, a minek mértani szabattossággal kellene előtte feküdni, t. i., hogy mily tényállás van megállapítva.

Az ítéletnek most vázolt bifurkációjából következik, hogy a bíró határozata két szempontból lehet téves, t. i. a tény- és jogkérdés szempontjából. Jogállamban mindenütt módot adnak a feleknek arra, hogy a szerintük téves ítéletet felsőbb foku bíróság elé vihesék. Az ebből folyó perorvoslati jognak megfelelőleg kell kiépíteni a perorvoslati eljárást.

A perorvoslatnál az ítélet két eleme lép előtérbe, t. i. a tény- s jogkérdés; e szerint alakul a perorvoslat rendszere, a mint azt mindkét részre kiterjesztjük, vagy az egyikre korlátozzuk.

E kérdés a perjog egyik legnehezebb tétele, a melylyel minden törvényhozónak számot kell vetni; számot vetett azzal a magyar törvényhozás is, midőn az egyfoku felebbezést behozta a ténykérdésben s a jogkérdésben kétfoku perorvoslatot honosított meg.

Azt hiszem sem a B. P., mely a kétfoku felebbezés helyett az egyfoku felebbe-

zést hozta be, sem a német, mely törvény-
széki perekben teljesen kizárja a felebbezést,
sem az osztrák, mely ezekben az ügyekben
csak a büntetés kiszabása miatt s a magán-
jogi igény tárgyában engedi meg a felebbe-
zést, nem akarta a perorvoslat illetén rende-
zésével azt kifejezni, hogy a ténykérdés el-
döntése alárendelt jelentőségű s egyedül
lényeges a jogkérdés megoldása. Nem elvi,
hanem célszerűségi, hogy úgy fejezzem ki
magamat, kényszerítő okok voltak azok, me-
lyek a felebbezés korlátozására szorították a
törvényhozásokat. Csakhogy az őszinteség
hiányzott náluk s az emberi elme tehetetlen-
ségét jogpolitikai okok csillogó mezébe öl-
töztették.

A legfontosabb jogpolitikai okok, melyek-
kel a felebbezés ellen harcolnak a követ-
kezők: a felebbezés a szóbeliség elvébe üt-
közlik; a bizonyítékok szabad mérlegelésével
össze nem egyeztethető; a ténykérdés felül-
vizsgálata az alsófoku bírót a felelősség ér-
zete alól felszabadítván, azt felületességre
szoktatja; a reproductio sokszor lehetetlen,
tehát ismét csak az írásbeliség jut uralomra;
ehhez járul az eljárás költséges volta, vala-
hányszor reproductiót tartanak.

Valamennyi célszerűségi ok s egy sem
áll elvi magaslapon.

Ha elvi alapon kilehetne mutatni, hogy
a ténykérdés megállapítása kevésbé fontos
mint a jogkérdés eldöntése: akkor elvi magas-
laton állana a B. P. A B. P. azonban az

anyagi igazság kutatásának módozatait írja elő; az anyagi igazság pedig elsősorban annak kétségtelen megállapítását tételezi fel, hogy vádlott elkövette azt a cselekményt, melyről a vádló azt állítja, hogy az bűncselekmény s ezért meg kell a vádlottat büntetni. Első sorban tehát azt kell emberileg lehető biztossággal megállapítani, hogy a vádlott a terhére rótt cselekményt elkövette. A perjog azonban — nemcsak nálunk, hanem külföldön is — azt mondja, hogy az alsófok bölcsen mérlegeli a bizonyítékokat, de a qualificatio s egyéb jogszabályok alkalmazásában már gyarló. Végleg reábizsa a ténymegállapítást, de a jog alkalmazásában már felülbíráltatja ítéletét nálunk a táblával s a Curiával, Németországban s Ausztriában pedig a legfőbb bírósággal.

Vagyis a történelmi igazságot nálunk a törvényszék és tábla, Ausztriában s Németországban pedig a törvényszék végleg állapítja meg; a jogi igazságot ellenben nálunk a tábla s a Curia, Ausztriában s Németországban a legfőbb bíróság dönti el.

Kétségtelen ebből, hogy a történelmi igazság háttérbe szorult a jogi igazsággal szemben. Miután pedig a történelmi igazság alapja a jogi igazságnak, a perorvoslat ekkénti szabályozása úgy néz ki, mintha egy négyemeletes ház építésénél azt mondanók, hogy az alapozás munkálatát a leggyarlóbb építőmester is elvégzi, mert az közömbös, hogy mire rakjuk fel a négy emeletet, ellen-

ben a felépitményt már építő művészekre bizzuk.

Korántsem azt akarom mondani, mintha a ténykérdésben való felelősség barátjai közé szegődném; ellenkezőleg, mindig annak ellenesei közé tartoztam, de csak is gyakorlati jelentőségű okokból. A ténykérdésnek megbízható módon való eldöntését legnagyobb jelentőségűnek tartom a perben; sőt elvileg fontosabbnak tartom a jogkérdésnél, mert a büntető jogviszony a történelmi igazságba ereszti le gyökérszálaikat; s a bíró a jogviszonyt a jogi igazságnak megfelelőleg csak akkor rendezheti, ha a történelmi igazság szilárd talajára állhat. De nem tartom helyesnek a felelősséget egyszerűen azért, mert képtelenek vagyunk azt olyképen rendezni, hogy a történelmi igazság megállapítására nagyobb és több biztosítékot nyújtson, mint egy jól szervezett elsőfokú bíróság.

A jogtudomány eme szárnyaszegett volta végigvonul az egész perorvoslati rendszeren.

Miután nem lehet az ügyet s a felek jogait szőröstől-bőröstől az elsőfokú bíróságnak kiszolgáltatni, megmentjük a megmenthetőt s jogkérdésben törvényszéki és járásbirósági perekben kétfokú perorvoslatot engedünk; esküdt-bírósági ügyekben azonban már csak egyet. Ez legfényesebben bizonyítja, hogy perorvoslatunk a megalkuvás jegyében született. Mert törvényszéki és járásbirósági perekben a jogkérdésben nem azért van kétfokú perorvoslat,

mintha azt éppen ezen ügyek természete megkövetelné, hanem csupán azért, mert ebben a körzetben a ténykérdést nem akarták az elsőfoku bíróságnak végleg kiszolgáltatni; ez a bizalmatlanság azután magával rántotta a jogkérdést is.

Habár az inquisitorius eljárás lomtárba kerülteivel Messiásként üdvözöltük a vádelvű eljárást; s habár el kell ismernünk, hogy óriásit fejlődött ezen a réven a bűnvádi eljárás s az igazság forrásához ismét közelebb juttatta az ítélő bíróságot — mégis sajnálattal kell beismernünk, hogy a perorvoslat rendszerében nem tudtuk a helyes utat megtalálni. Ez még kiforratlan állapotban van — s ha a jelek nem csalnak, még mindig a régi nyomon vagyunk s igen távol állunk a helyes megoldás módoszataitól.

Mert hiszen a perorvoslat lényege azt követelné meg, hogy a felsőbbfoku bíróság fokozott eljárási garanciák mellett hozza meg ítéletét; s e helyett éppen megfordítva, az eljárási biztosítékok fokozatos csökkenését tapasztaljuk. A felsőfokon a modern perjog csupán szervezeti garanciákkal dolgozik, s abban találja az egyedüli biztosítékot, hogy a felsőbíróság nagyszámú tanácstagokból alakíttatik meg. Ehhez járul még egy, a mi a dolog természetében rejlik, hogy a felsőbírák öregebb emberek; tehát több bölcsességet, tapasztala-

tot s körültekintést várhatnak a felektőlük, mint az alsófokon működő ifjabb kollegáiktól.

Miután — mint jeleztem — a perjogi tudomány bölcsebben s igazságosabban ma még nem tudja szervezni a perorvoslatokat, a jelenlegi állapotban egyelőre meg kell nyugodni; előre lehet azonban látni, hogy az a forrongás, a mi a büntető jog terén, különösen a beszámítás kérdésében észlelhető, döntő hatással lesz a perjogra főképp annak perorvoslati rendszerére is. Előbb azonban le kell szűrődni a vajudó eszméknek, s ha majd a pozitív filozófiai világnézet átalakító munkáját az anyagi jog terén bevégezi, akkor ez magával ragadja a perjog átalakítását is; s igen valószínű, hogy a vádrendszernek renaissance épületében, melyhez az építő anyagot a klasszikus ó-korból hordtuk össze, azok a pillérek fognak legerősebben megrombolódni, melyek a perorvoslati rendszert tartják fenn.

II.

A bűnvádi eljárásnak egyetlen célja van: az anyagi igazság megállapítása, jogállamban az anyagi igazság, a büntető jog mai megtorláson alapuló rendszerében nem jelenthet egyebet, mint azt, hogy minden beszámítási képességgel bíró embert, ha bűncselekményt követ el, a törvénynek megfelelő minősítés alapján oly büntetéssel bün-

tessük meg, mely az individualisatio követelményeinek megfelel.

A vádelvi alapon felépült bűnvádi eljárás a büntető jogviszonyból eredő követelés érvényesítésének jogát a vádló kezébe teszi ugyan le, de ha a vádló vádat emelt, az anyagi igazság megállapítását a független bíróra bizza. Ennek első biztositéka a B. P. 266. §. utolsó bekezdésében van foglalva, mely szerint: „a vádtanács a törvény alkalmazása tekintetében nincs a vádló indítványához kötve.“

Második sarkalatos tétele az anyagi igazságnak a 325. §. második bekezdése, mely szerint: „Sem a tett minősítése, sem a büntetés kiszabása tekintetében nincs a törvényszék a vádló indítványához kötve.“

Midőn az 1882-iki Csemegi-féle javaslat 472. § a kijelentette, hogy: „súlyosabb büntetés azonban, mint a mely az ügyész által a főtárgyaláson indítványoztatott, még azon esetben sem állapitható meg, ha a cselekményre, melyben vádlott bűnösnek ítéltetett, a büntető törvényekben súlyosabb büntetés lenne rendelve,“ — abból indult ki, hogy a vádló által indítványozott büntetés maximuma a vádlott jogává válván, azt a bíró tullepésével meg nem sértheti. Helyesen jegyzi meg erre az elvre Glaser, hogy ezzel oly jogot erőszakolnak a vádlottra, melylyel az sohasem birt. A vádlottnak joga van ahhoz, hogy vele szemben az anyagi igazság állapittassék meg; de ahhoz már nincs joga,

hogy az anyagi igazságot a bíróság a vádlótól megnyirbáltan szolgáltatassa ki neki. A Csemegi-féle javaslat, midőn a bírót a jelzett módon kényszerzubbonyba akarta öltöztetni, szem elől tévesztette, hogy a vádló csak kéri, de nem állapítja meg az anyagi igazságot. Már pedig, ha a büntetés mennyiségére ily befolyással birna a vádló, az anyagi igazságnak ezen részére döntő befolyást gyakorolna.

E ponton kétségtelenül szabatos a codex, midőn az anyagi igazság megállapítását ugyan minőségileg, mint mennyiségileg, teljesen a bíróságra bizta. Az anyagi igazság szabad érvényesülésére a felek tehát az első fokon semmi befolyást sem gyakorolnak; a perorvoslati szakban azonban már azt látjuk, hogy a vádperben a perorvoslati nyilatkozat szabályozza a felsőfoku bíró működésének terjedelmét.

Ez természete s jogkövetkezménye a perorvoslatnak, melynek tartalma irányítja a perorvoslat devolutív hatásának terjedelmét. Ámbár a bűnvádi per részítéletet nem ismer, mindazáltal a perorvoslat határozza meg azt, hogy az ítélet egészben vagy részben utaltatik-e felsőbíró felülvizsgálati hatáskörébe (egész vagy részleges devolutio).

Az anyagi igazságból kiindulva, úgy látszik Birkmeyer kívánatosnak tartaná, ha minden bírói ítélet ex officio egész terjedelemben felülvizsgálatnak *) — ha abból indulunk

---

*) Strafprozessrecht 687. lap.

ki, hogy az alsófok az ítélethozatalnál csak a tettazonossághoz van kötve s úgy lefelé mint felfelé keresheti az igazságot a tettazonosság keretében, — tul formalisticusnak tűnhetik fel, hogy e jog a felsőbirót már nem illeti.

Nem szabad azonban szem elől téveszteni azt, hogy midőn a modern jogállam a peres eljárásban a perorvoslatokat meghonosította, ugyanakkor a jogerősség intézményét is szabályoznia kellett. És midőn a vádperben a szerepköröket különválasztották, ki kellett domborítani az ezen különválasztáshoz tapadó jogi következményeket is. Ha a felek megnyugvása az ítélet jogerőre emelkedését vonja maga után, a felek perorvoslata a jogerőre emelkedést csakis azon körön belül függesztheti fel, melyet a perorvoslat felölel. A mire ez nem vonatkozik az jogerőre emelkedik.

A tisztultabb jogászi felfogás követeli tehát azt meg, hogy a felsőfok a perorvoslat korlátai közé szoríttassék; ezen elv negatívja a felsőfoku birót a korlátlan felülvizsgálattal a kutató rendszer elmúlt idejébe zökkenené vissza.

Ha a res judicatának szükséges voltát elismerjük, nem térhetünk ki a részleges jogerősség elve elől sem. S így elmondhatjuk, hogy a perorvoslati eljárásban az anyagi igazság érvényesülése — ellentétben az elsőbiróság előtti eljárással — a felek nyilat-

kozatától s így akaratuktól függ. Elsőrendű szükség tehát, hogy a felek devolutiv akarata precíz kifejezésre jusson. Ez szükségképen feltételezi, hogy a perorvoslatok bejelentése szabatossá tétessék. E téren azonban nem szabad a szélsőségek talajára tévedni; ha megelégszünk azzal a bejelentéssel, hogy „semmisségi panaszszal élek“, ép oly hibába esünk, mintha azt követeljük, hogy a törvényt s a legapróbb tényelemeket is jelölje meg a fél. Az elsőnél a határozatlan bejelentésbe belefullad a részleges jogerősség; s vele együtt elmerül abba a fél devolutiv akarata. Az utóbbinál pedig — az anyagi jog terén lehetlent kívánunk.

Bajos volna a helyes felfogást elvont tételek előtérbe tolásával kimutatni; a helyzet könnyítése végett tehát szemlét tartok a fontosabb törvényeken s úgy kísérem meg a helyes konkluzió felállítását.

Tudvalevőleg a semmisségi panasz szabályozásánál két rendszer van, az egyik a francia, melynek nyomán halad a belga s olasz; a másik a németosztrák, melyhez simul B. P.-ünk is. Az előbbi kizárólag negatív irányu, a mennyiben a legfőbb bíróság csak megsemmisít, de nem ítélni soha, a német stb. ellenben nemcsak új eljárásra utasíthatja az alsófokot, hanem maga is hozhat ítéletet.

A francia B. P. 417. §-a szól a semmisségi panasz bejelentésének formalitásáról; leg-

fontosabb ezek közül az, hogy a semmiségi panaszt a törvényszék jegyzői irodájában kell bejelenteni.*)

Mint látjuk, a francia jogban a semmiségi panasz bejelentésénél éppen a legfontosabb kérdés maradt szabályozatlanul, t. i. a bejelentés tartalma; s így csupán a semmiségi panasz felfüggesztő hatályát szabályozza a törvény (375. art.), de annak devolutiv terjedelméről nem rendelkezik, a mit a B. P. 387. §-ának első bekezdése tüzetesen meghatároz.

Az olasz B. P. 648. §-a szerint szintén a jegyzői irodában kell a semmiségi panaszt bejelenteni s meg kell jelölni a határozatot, mely ellen a semmiségi panasz irányul; ha pedig a semmiségi panaszt közbeszóló határozat ellen használják, ez is tüzetesen megjelölendő a panaszban.

A belga B. P. 417. §-a hasonlóképp csak azt határozza meg, hogy hol kell a semmiségi panaszt bejelenteni, de a bejelentés tartalmának szabatos körülírása hiányzik a törvényből.

Magasabb fejlődési fokon áll már a német és osztrák törvény, mert itt a *petita partium*; a részleges jogerősség; a *devolutio* kérdése tüzetesen szabályozva van s a *reformatio in pejus* tilalmát is törvénybe iktatva találjuk.

---

*) Garraud : Précis de Droit criminel 3. kiad. 735. lap.

A német törvény 384. §-a következőleg rendelkezik a semmiségi panasz bejelentéséről:

„Der Beschwerdeführer hat die Erklärung abzugeben, inwieweit er das Urtheil anfechte und dessen Aufhebung beantragt (Revisionsanträge) und die Anträge zu begründen.

Aus der Begründung muss hervorgehen, ob das Urtheil wegen Verletzung einer Rechtsnorm über das Verfahren oder wegen Verletzung einer anderen Rechtsnorm angefochten wird. Erstenfalls müssen die den Mangel enthaltenden Thatsachen angegeben werden.“

Látjuk a törvény rendelkezéséből, hogy a revisio két részből áll; egyik a revisionális indítvány, másik annak indokolása. Az előbbi azt foglalja magában, hogy a semmiségi panasz az ítélet mily részét támadja meg, az utóbbi pedig a revisionális indítvány indokait sorolja fel.

Miután a revisionális kérelem indokolása jogban jártasságot tételez fel, azt a vádlott vagy a bíróság jegyzői irodájában jegyzőkönyvbe mondja be, mely esetben az indokolás formalitásairól a jegyző gondoskodik, vagy pedig ügyvédnek kell azt benyújtani. (385. §. 2. bek.)

A revisionális indítvány egymagában nem elegendő; okvetlenül kell azt indokolni is s ha az indokolás hiányzik, vagy ha az csak a bizonyítás kérdésével foglalkozik: a

Reichsgericht gyakorlata szerint a semmiségi panasz visszautasítandó. *)

A mi a semmiségi panasz tartalmát illeti, a törvény különbséget tesz alakí és anyagi semmiségi okok közt. Az előbbire mondja a törvény, hogy : a semmiségi panaszban meg kell jelölni a törvényt sértést tartalmazó tényeket.

Ebből a kontrario következik, hogy az anyagi semmiségi okoknál a tények megjelölése nem szükséges. Sőt! — . . Az indokolás szerint törvényes a bejelentés, ha abban csak az mondatik, hogy a törvény a megállapított tényekre helytelenül alkalmaztatott. „Behauptet der Beschwerdeführer, dass in der Entscheidung selbst, also z. B. bei der Subsumtion der festgestellten Thatsachen unter das Strafgesetz eine Rechtsnorm verletzt sei, so kommt es darauf, ob der Angriff in zutreffender Weise begründet, ob insbesondere das verletzte Gesetz richtig oder unrichtig bezeichnet ist, nicht weiter an. Jenes Erforderniss bezweckt also nur, die Richtung der Beschwerde ausser Zweifel zu stellen. Sobald behauptet wird, dass die Anwendung des Strafgesetzes auf das festgestellte Sachverhältniss fehlerhaft sei, ist die Revision genügend begründet; der Revisionsrichter hat alsdann diese

---

*) Löwe: Kommentar 10. kiad. 389. §. 3. j.

Gesetzesanwendung ganz frei und in ihrem vollen Umfange, unabhängig von den Angriffen und Ausführungen des Beschwerdeführers, seiner Prüfung zu unterwerfen.“ *)

Hogy alaki semmiségi okoknál a tényeket is meg kell jelölni, ez csupán célszerűségi okokra vezetendő vissza, mert a mint az Indokolás mondja (u. o.), ilyen megjelölés hiányában a revisionális bíróság egész per adatait kénytelen volna átböngészni, hogy a panaszolt intézkedést feltalálja. Sőt hozzáteszem, hogy az alaki semmiségi okok tüzetes megjelölése nélkül teljesen lehetetlen volna a revisio. Gondoljuk meg, hogy egy napokon át tartó főtárgyaláson számtalan közbenszóló végzést hoz a bíróság s igen sok intézkedést tesz az elnök. Ha már most a semmiségi panasz bejelentésénél elég volna a törvényre való hivatkozás (pl. 384. §. 9. p.), a revisionális bírónak valamennyi közbenszóló végzést felül kellene vizsgálnia. Eltekintve attól, hogy ez szertelenül sok felesleges munkával járna, elvi szempontból sem volna helyes; mert ha anyagi semmiségi okot panaszolnak: tudja a bíróság, hogy a megállapított tényállás jogi méltatása, a subsumtio van megtámadva, tehát a felülvizsgálat kerete meg van jelölve; ha azonban alaki sérelem a panasz tárgya: az lehet az ítéletben; a főtárgyalás anyagában, sőt még az azt megelőző eljárásból is merithető. A felülvizsgálat

---

*) Hahn: Materialien 2. kiad. 253. l.

körének szabatos meghatározhatása szempontjából kell tehát — alaki sérelem esetén — hogy a tények tüzetesen megjelöltesenek.

Az osztrák B. P. a semmiségi panasz bejelentésénél sokkal formalisztikusabb álláspontra helyezkedett.

A 284. §. szerint a semmiségi panasz az ítélet kihirdetése után három nap alatt jelentendő be. A 285. §. pedig megengedi, hogy a felek az ítélet kézbesítésétől számítva nyolcz nap alatt indokolhatják semmiségi panaszukat s így folytatja: „Er muss entweder in dieser Schrift oder bei Anmeldung seiner Beschwerde die Nichtigkeitsgründe einzeln und bestimmt bezeichnen, widrigens auf seine Beschwerde von dem Cassationshofe keine Rücksicht zu nehmen ist“.

Miután az alaptalan semmiségi panaszok áradatának szűkebb mederbe szorítására ez a törvény elégtelennek bizonyult, megalkoták az 1877. deczember 31-iki törvényt; e törvény 1. §-a azokat az eseteket sorolja fel, melyekben az elsőbíróság köteles a semmiségi panaszt visszautasítani. Az 1. §. 1. pontja megfelel a mi B. P.-unk 389. §-ának. A 2. pont pedig ekkép szól:

„Wenn nicht bei der Anmeldung der Nichtigkeitsbeschwerde oder in der Ausführung derselben einer der im § 281, Z. 1—11, beziehungsweise im § 344, Z. 1—12, S.-P.-O. aufgeführten Nichtigkeitsgründe deutlich und bestimmt bezeichnet, insbeson-

dere wenn der Thatumstand, welcher den Nichtigkeitsgrund bilden soll, nicht ausdrücklich oder doch durch deutliche Hinweisung angeführt ist“ a semmiségi panasz visszautasítandó.

Miután a 281. §. 1—8. p. az alaki; a 9—11. p. az anyagi semmiségi okokat szabályozza a szakbiróság előtti eljárásban, esküdtbirósági eljárásban pedig a 344. §. 1—9. p. az alaki, a 10—12. p. pedig az anyagi semmiségi okokat sorolja fel s az 1877. december 31-iki törvény 1. §-ának 2. p. valamennyi, tehát úgy az alaki, mint az anyagi semmiségi okokra is vonatkozik, ebből következik, hogy az osztrák B. P. a tény körülmény (Thatumstand) megjelölését nemcsak az alaki, hanem az anyagi semmiségi oknál is megköveteli. Alig érthető tehát Mayer S. magyarázata, a ki az alaki semmiségi okot megkülönbözteti az anyagitól s ez utóbbinál szabatosnak mondja azt a semmiségi panaszt is, mely csak általánosságban anyagi törvénytértés miatt jelentetik be, a nélkül, hogy a törvényre utalna.*)

Ugy látszik a semmitőszék a törvényt a maga ridegségében alkalmazza anyagi semmiségi ok esetében is; legalább erre utal a Manz-fele gyűjteményben közölt eset, a hol ki van mondva, hogy ha anyagi semmiségi ok esetében a semmiségi panasz nem az ité-

---

*) Mayer S.: Kommentar 285. §. 22. j.

let ténymegállapításából indult ki: visszaautasítandó (285. §. 11. jegyz.).

Áttérve már most B. P.-unkra, mindenki előtt, ismeretes az a magas színvonalon álló tudományos vita, mely a semmiségi panasz bejelentésének módozatai körül büntető jogtudományunk legkiválóbb képviselői közt folyt,*) a vitára az adott alkalmat, hogy a Curia több határozatában elvi élel kijelentette, mikép a B. P. megköveteli a semmiségi panasz törvényes bejelentéséhez, hogy a semmiségi panaszban a semmiségi ok alapjául szolgáló tények is megjelöltesenek, vagyis, a mint a Curia magát kifejezi: a semmiségi panasz s u b s t a n t i á l t a s s é k.

Miután a Curia egyik határozata kiemeli, hogy a B. P. a semmiségi panaszt korlátozni akarta, könnyü reájönni, hogy a Curia jelzett praxisának meggyökeresedésénél legnagyobb szerepet vitt a kényszerhelyzet, melybe a Curia az alaptalan semmiségi panaszok folyton növekvő áradata sodorta. A mit Ausztriában törvényhozás útján értek el, azt nálunk a Curia a joggyakorlat segélyével igyekszik elérni. Ámbár jogi iróink már alaposan megvitatták a semmiségi panasz bejelentésének módozatait, mindazáltal, miután a revisionális eljárás főbb kérdéseit akarom megbeszélni, e kérdés mellett sem surranhatok el minden

---

*) V. ö.: Baumgarten Izidor s Finkey Ferencz cikkét a Büntető Jog Tára XLV. k. 193. és 289. lapjain s Tarnai János, Fayer László és Heil Fausztin cikkei a Jogyud. Közlöny 1903. évfolyamában.

megjegyzés nélkül, mert a revisio alapját a semmisségi panasz bejelentése képezi.

A perorvoslat végső alapja az, hogy a felek vagy azok egyike, nincs megelégedve az ítélettel, azt valamely szempontból nem tartja törvényesnek s igazságosnak, — tehát perorvoslattal él az ellen. Miután pedig megtörténhetik, hogy a félnek jelzett elégedetlensége nem öleli fel az egész ítéletet, — nem volna jogos, ha a felsőbíró az ítélet ama részét is felülvizsgálná, mely a fél megítélése szerint az ő érdekével megegyezik. Vádperben éppen azért vannak a hatáskörök különválasztva, azért van szembeállítva a vádló a védővel, hogy mindegyik fél képviselje saját érdekét, — éppen azért volt helytelen a nyomozó rendszer, mert a bíró absorbeálta a vádlót s védőt is.

A hatáskörök különválasztásának egyik folyománya az, hogy a felsőbíró ne oktrojáljon olyan akaratot a félre, a mit az ki nem fejezett; ne vizsgálja felül azt az ítéletet vagy az ítéletnek azt a részét, a mit ő igazságosnak tart s a mi ellen ő perorvoslattal nem élt. Kivétel ez alól a hivatalból való felülvizsgálat, melyről alább lesz szó.

Annak az elvnek, hogy az ítélet egészben és részben is megtámadható perorvoslattal, további folyománya a jogerősség elve, melynek terjedelme a szerint változik, a mint változik a fél igazság érzetének tartalma az ítélettel szemben. Ha azt egészben igazságosnak tartja, — az egész ítélet jogerős,

ha csak részben tartja annak, csak az ezen körön kívül álló rész tárgya a felülvizsgálatnak; a többi jogerős (részleges jogerősség).

Miután a vádperben a vád érdekeit a vádló, a vádlottét vagy ő maga, vagy kívülé védő is képviseli, a jogerősség ezen ellentétes érdekek szem előtt tartásával lehet egyoldalu vagy kétoldalu. Ez utóbbi eset forog fenn, ha a vádló s a vádlott megnyugszanak az ítéletben; az előbbi pedig akkor, ha csak az egyik fél él perorvoslattal. Ez esetben az ítélet az ellenfélre jogerős, kivéve a vádlott sérelmére történt anyagi jogszabály megsértését, melylyel alább fogok foglalkozni.

A vádpernek ezen sarktétele a B. P. 387. §-ának 1. bekezdésében van szabályozva, mely szerint:

„A felülvizsgálat — kivéve a hivatalból figyelembe veendő semmiségi eseteket — csak az ítéletnek felebbezéssel megtámadott intézkedésére szorítkozik.“

Ezzel kapcsolatos a 395. §., mely szerint „A felebbezés bejelentése az ítélet felebbezett részének jogerőre emelkedését felfüggeszti“.

Mindkét szabály a revisionális eljárásban is alkalmazandó. (430. §.)

Midőn tehát a törvényhozó azt a kérdést akarja szabályozni, hogy miként kell a perorvoslatot bejelenteni s midőn a felsőbiróság az ezt tárgyazó joggyakorlatot akarja irányítani, csak akkor fogja a kérdést helyesen

megoldani, ha mint főtételből a részleges jogerősség elvéből indul ki. A perorvoslatnál a felsőbirónak első sorban azt kell megállapítani, hogy az ítéletnek melyik része jogerős; ennek megállapítása után tudni fogja, hogy a többi rész tárgya a revidiónak.

Ez határozza meg a felülvizsgálat körét, annak irányát pedig az jelöli meg, hogy melyik fél; élt perorvoslattal, mert a felsőfoku bíró — eltekintve az anyagi védelem eseteitől (387. §.), az ítéletet csak a perorvoslattal élő fél érdekében vizsgálhatja felül.

Ezeket szem előtt tartva, a semmisségi panasz szabályosan akkor van bejelentve, ha a felsőbíró abból megállapíthatja a felülvizsgálat körét, irányát s azt, hogy a részleges jogerősség mire terjed ki.

A B. P. nem írja elő, hogy a szakaszra kell-e hivatkozni vagy csupán a sérelmes intézkedést kell megjelölni vagy mindkettőt. Ez nem is szükséges, mert ha ilyen aprólékoskosságot is szabályozott volna, vagy sokat, vagy keveset mondana. Így azonban nyitva hagyta a kérdést s az eset körülményeitől függ az, hogy a semmisségi panasz „világosan“ bejelentettnék vehető-e vagy nem, a szerint, a mint a felülvizsgálat köre annak alapján meghatározható vagy nem.

Habár B. P.-unk az anyagi és alaki semmiségi okok közt a semmiségi panasz bejelentésénél nem tesz különbséget, igen helyesen teszik említett kartársaim, hogy e kétféle semmiségi ok közt a semmiségi panasz bejelentése szempontjából különbséget tesznek. Ez a distinctio a dolog természetéből folyik.

Lényeges különbség van az alaki és anyagi semmiségi okok közt. Az alaki semmiségi okok a bíróság mulasztásaiban, intézkedéseiben, határozataiban, míg az anyagi semmiségi okok mindig az ítéletben foglaltatnak. Az előbbieknél vissza megy a Curia a főtárgyalás anyagára, sőt az azt megelőző eljárásra is (384. §. 8. p.), míg az anyagi semmiségi okot mindig kizárólag az ítéletben keresi következésképp alaki semmiségi oknál a semmiségi ok „világos“ megjelölése többet követel, mint anyagi semmiségi okoknál. A német törvény ezt akarja kifejezni, midőn a t é n y e k (Thatsachen) megjelölését írja elő az alaki semmiségi okoknál (384. §. 2. bek.). A németbirodalmi törvényszék szigoruan ragaszkodik is a törvényhez s a konkrét tények megjelölése nélkül bejelentett és alaki semmiségi okra fektetett semmiségi panaszt törvényesen bejelentettnek nem tekinti. (Rechtssprechung: III. 792., X. 450.) Igaza van a Reichsgerichtnek, mert midőn a miatt jelentettek be semmiségi panaszt, hogy a védelem korlátolva volt, de nem lett megjelölve mi által; vagy hogy a tanuk törvény ellenére

bocsáttattak esküre, de nem volt a tanu egyénileg megjelölve s a megesketés akadályja sem volt felemlítve*), kénytelen volt azt mondani, hogy a semmiségi panaszt nem jelentették be törvényesen, mert az ilyen bejelentéssel a felülvizsgálat tárgya s köre meghatározva nem volt.

Az anyagi semmiségi okoknál azonban specialisálni nem kell, mert ha az anyagi törvény megsértésére van a semmiségi panasz fektetve, annak alaposságát csak az ítéletben valóknak elfogadott tényeknek az anyagi törvénnyel való egybevetése által állapíthatja meg a Curia. Mindig bizonyos tehát a törvénysértés területe s így bizonyos a felülvizsgálat köre is (387. §.).

Mindazáltal a német B. P. indokolásában foglalt s fentebb ismertetett elveket nem fogadhatom el a magyar B. P. törvény szempontjából helyeseknek s azok, a kik a B. P. szempontjából is elegendőnek tartják azt a kijelentést — a mit a német törvény indoklása s ennek nyomán az írók s a gyakorlat is elegendőnek tart — hogy t. i. az anyagi törvény helytelenül alkalmaztatott**) a törvénnyel jutnak ellentétbe.

E pontnál lényegesen különbözik a német B. P. a mi B. P.-unktól. A német B. P. ugyanis az anyagi jogsértésre egyetlen szabályt állít fel t. i. :

*) Löwe: Kommentar. 828.

**) Schwartz: Holtzendorff's Handbuch II. köt. 307. l.; Löwe i. m. 829. l.

„Das Gesetz ist verletzt, wenn eine Rechtsnorm nicht, oder nicht richtig angewendet worden ist.“ (376. §. 2. bek.)

Ezzel szemben a B. P. 385. §. egész sorozatát állítja fel az anyagi jogsértéseknek, s miután a taxatio alapjára helyezkedett, csak az lehet anyagi jogsértés, a mit a 385. §. felölel; míg a németeknél az sokkal tágabb körű levén, a Reichsgericht az anyagi jogszabály alkalmazásánál sokkal nagyobb területen mozoghat, tehát közelebb juthat a jog által szabályozott anyagi igazsághoz, s mégis sokkal kevesebb formalitás kell az anyagi jogban gyökerező semmiségi panaszhoz, mint nálunk.

Ott mint láttuk, a bejelentéshez elég annyi, hogy az anyagi törvényt helytelenül alkalmazták; nálunk ez a bejelentés semmi értékkel sem bír, mert „világos“ megjelölésnek nem tekinthető. Nem tudná a Curia megállapítani, hogy mi a felülvizsgálat területe (387. §.) s így az ilyen semmiségi panasz felülvizsgálat alapjául nem is szolgálhatna.

Az anyagi semmiségiokra fektetett semmiségi panasz tehát törvényesen akkor van bejelentve, ha a 385. §-ban felsorolt egyik vagy másik esetet „világosan“ kiemeli a semmiségi panaszt használó fél. Akár azt mondja például a fél, hogy a 385. §. 1. b) p. alapján él semmiségi panasszal,

akár expressis verbis a minősítést említi fel, egyre megy, mert a fél akarat a nyilvánvaló s így a felülvizsgálat köre is tévedés nélkül meghatározható.

III.

Midőn a Curia a semmiségi panasz bejelentéséhez a legmesszebb menő specialisatiót követeli meg, ezzel az alaptalan semmiségi panaszok áradatát akarja a normális mederbe terelni.

Abban teljesen igaza van a Curiának, hogy nálunk szertelentül sok alaptalan semmiségi panaszszal élnek; a mint kimutattam, hárommannyi semmiségi panasz van nálunk, mint Németországban és ötannyi, mint Ausztriában.*) Bizonyos tehát, hogy pathologikus tünettél állunk szemben. Ezen segíteni kell. Az igazságügyminiszter ur költségvetési beszében már kilátásba is helyezte a revisionális eljárás módosítását.

Ha azonban módosítjuk a revisionális eljárást, azt úgy tegyük, hogy a módosítással javuljon a helyzet. Két dologra kell a súlyt helyezni; az egyik az alaptalan semmiségi panaszok számának apasztása; a másik a tulságos formalismus egyszerűsítése által lehetővé tenni azt, hogy a Curia az anyagi igazsághoz közelebb férközhessék s üres, tartalom nélküli formák miatt ne legyen az

*) V. ö. „A Bűnvádi perrendtartás módosítása“ czikkemet a Jogtud. Közl. ezidei 22. számában.

anyagi igazsággal szemben tétlensége kárhoz-
tatva.

Midőn a semmiségi panaszok korlátozá-
sának szükséges voltát hangoztatom: hang-
sulyozom ismételten, hogy e korlátozást csak az
alaptalan semmiségi panaszokra
értem. Persze ideális állapot az volna, ha
minden törvényt sértő ítélet feljutna a Curia
elő s ott a törvénysértés kijavíttatnék; s
minden olyan semmiségi panasz, mely alap-
talan, vagyis mely nincs törvénysértésre fektetve, visszautasíttatnék.

Ilyen eszményi igazságszolgáltatás azon-
ban nem volt, nincs, és nem is lesz soha.
Gyarlók vagyunk annak megszerkesztéséhez.
Arra törekedjünk tehát, hogy lehetőleg
ezen ideális állapot felé közeledjünk.
Bizonyára a túlságos formalismus princi-
piuma nem vezet ahhoz. A ki a per-
jogban az aprólékosságok szabályozásának
barátja s a formalismus híve, az azt hiszi,
hogy a békó és kényszerzubbony a szabad
mozgást legjobban elősegíti.

A revisionális eljárásnak legnehezebb
tétele az, mely az alapos semmiségi pana-
szok selectioját tűzi feladatul.

Mindegyik törvényben megvan az arra
irányuló törekvés, hogy csak az alapos sem-
miségi panaszok bocsáttassanak a revisioná-
lis bíróság elé. Sajnos, ez a gondolat a kivi-
telnél másodrangúvá törpült s előtérbe nyo-
mult a semmiségi panaszok számának csök-
kentésére irányuló törekvés.

Négy expedienst találunk erre a törvényekben: a) a pénzbírságot; b) a semmisségi panasz bejelentésének megnehezítését; c) az ügyvédi kényszert; d) negyedik volna, a miről nem annyira a törvényhozás, mint inkább a gyakorlat felejtkezett meg, — az, hogy a semmisségi panasz bejelentésénél minő szerepe van a főtárgyalás elnökének.

ad a) A francia B. P. szerint a semmisségi panasz bejelentésével egyidejűleg 500 frank pénzbírság helyezendő letétbe, ha az eljárás contradictorius volt; ha makacssági ítéletet hoztak: ennek a fele.*) A pénzbírság célja: az alaptalan semmisségi panaszok korlátozása. Ezt a rendelkezést, melynek eredete az 1539. augusztusi s az 1667. áprilisi ordonnance-ban található fel, az 1791. június 2-iki törvény hatályon kívül helyezte, miután azonban a semmisségi panaszok gomba módra elszaporodtak, öt év múlva a pénzbírság előzetes letétbe helyezését visszaállították. (Loi 14 brumaire an V.)

O l a s z o r s z á g b a n a pénzbírság 75—150 lira (art. 656.); B e l g i u m b a n, ép úgy mint Franciaországban: 500 frank, esetleg ennek a fele helyezendő letétbe (419. art). Ausztriában az 1877. december 31-iki törvény 9. §-a szerint a semmitőszék 200 K.-ig terjedhető pénzbírsággal büntetheti azt a felet vagy képviselőjét, a ki merőben alaptalan vagy

*) Garraud. *Precis du droit crim.* 735. lap; a Code d'Instruction 420. §-a büntettek esetében ez alól felmenti a vádlottakat.

az ügy elintézésének késleltetését célzó semmiségi panaszszal élt. Ide iktatom még a P. P. tervezetének rendelkezését, mely szerint, ha a felülvizsgálati kérelem nyilván alaptalannak bizonyult, a fél mint konok perlekedő ezer koronáig terjedhető pénzbírságban marasztalendő (548. §.).

Látható tehát, hogy a törvényhozások az alptalan semmiségi panaszokkal szemben leghathatósabb védekezési eszköznek tartják a pénzbírságot; azt is megtudjuk az idézett törvényekből, hogy a francia rendszer, mely szerint a pénzbírságot előzetesen kell letétbe helyezni, elavult. Nem is volt az igazságos soha, mert a vagyonos elemeket részesítette privilegiumban s így bármily törvénysértést követtek is el szegény emberek ügyében, az a felülvizsgálat kedvezményében nem részesülhetett.

Igazságosabb az utólagos bírságolás, mert csak azt sújtja, a ki — a mint a P. P. tervezete klasszikus magyarsággal kifejezi, magát — konok perlekedőnek bizonyult.

ad b) Az alptalan semmiségi panaszok elleni védekezésnek második módja a semmiségi panasz bejelentésének praecizirozása. Ebben mintául szolgál, az osztrák 1877. évi december 31-iki törvény, mely ugy az alaki, mint az anyagi semmiségi okoknál megköveteli a semmiségi panasz alapjául szolgáló ténykörmények megjelölését. Az alaki semmiségi okoknál ennek helyessége vitán felül

áll, mert e nélkül a felülvizsgálat tárgyát nem lehetne meghatározni. Anyagi semmiségi okoknál azonban tulle a czélon; mert olyasmit követel a féltől, a minek nem ritkán eleget sem tehet.

Tudjnk jól, hogy a megállapított tények mibeulétét sem tudja a jogban járatlan fél; hiszen kihirdetéskor nincs az ítélet írásba foglalva, hogy jelölhesse hát meg, hogy mily tényekre fokteti semmiségi panaszát, mikor még az sem bizonyos, hogy a ténymegállapítás miként fog történni. De ettől eltekintve, az osztrák B. P. novella 1. §-ának 3. pontja szerint a semmiségi panaszt a fél vagy személyesen jelenti be vagy írásban adja azt be. Ez utóbbi esetben a törvény az ügyvédi kényszert hozta be.

Hogy jelölje meg azonban a jogban járatlan vádlott a tényeket, midőn személyesen jelenti be a semmiségi panaszt? Hiszen nemcsak ügyvédek, de ügyészek is botlanak ezen a téren, a mit éppen nem lehet csodálni, mert tulnagya a formalismus. Igaz, a B. P. 9. §-a s a 330. §. 2. bek. kötelességévé teszi az elnöknek a fél kitanítását. Szeretném azonban én azt az elnököt látni, a ki egy felvidéki, erdőben felcseperedett tót emberből képes valaha kipréselni a tények megjelölését!

De nincs is arra semmi szükség; az anyagi semmiségi panasz bejelentésénél a legjobb álláspontot foglalja el a német B. P. fent ismertetett irdokolása. Azt is kiemeltem,

hogy a mi törvényünk szerint erre a magaslatra sohasem helyezkedhettünk, mert ez nem szoritotta be az összes anyagjogi sérelmeket egyetlen szóba, — mint a német tette a „Rechtsnorm“-mal, hanem a taxatio kétes rendszeréhez folyamodott; — s így megnehezítette az anyagi semmiségi panasz bejelentését is; másrészt már több eset bebizonyította, hogy a 385. §. keretén kívül is vannak oly „Rechtsnormok“, melyek megsérthetők ugyan, de ma nem orvosolhatók. Az anyagi semmiségi ok megjelölésénél a 385. §. tartandó szem előtt s annak keretében kell a törvénysértést megjelölni; — de a tények megjelölése ide nem tartozik s ha mégis azok megjelölését is követelnők, a fél legbölcsebben akkor felel, ha azt mondja, hogy „a bíróság által valóknak elfogadott tények alapján“ jelenti be semmiségi panaszát (437. §. 1. bek.) Más tényeket meg sem jelölhet, mert ezekhez van kötve a Curia, ezekre vonatkoztatja a subsumtiót s így dönti el, hogy az anyagi törvényt helyesen alkalmazták-e vagy sem.

Ha tehát azzal akarjuk a semmiségi panaszt korlátozni, hogy — mint az osztrák novella teszi — a tények megjelölését is megköveteljük: helytelen nyomon haladunk.

De nem is méltó az államhoz, hogy ily eszközökbe kapaszkodják ökonomiai szempontból; mert ez azt jelenti, hogy számít a felek tehetetlenségére s azt munka erőmeg-

takarítására fordítja. A mily méltatlan ez az államhoz, mint az igazság és jog forrásához, ép oly veszedelmes is, mert hol van a garancia arra, hogy ezen a réven éppen azok a semmiségi panaszok utasittatnak vissza, melyek alaptalanok; s azon ügyek vonatnak el a revisiótól, melyekben nincs törvénysértés?! Erre kellene ennek a rendszernek biztosítékot nyújtani, akkor elfogadnám; de éppen ez irányban nem nyújt egy szemernyi biztosítékot sem.

ad c) Az ügyvédi kényszerben már van némi biztosíték, mennyiben feltehető, hogy az ügyvéd nemcsak szabatosan jelenti be a semmiségi panaszt, hanem, ha hivatásának magaslatán áll, az eredményre nem vezető, törvénytelen semmiségi panaszok benyújtásától is visszatartja megbizóját.

Igazságos megoldást azonban kizárólag ez uton nem várhatunk, mert a vagyonos vádlottak előnyben részesülnek, mennyiben a védőket csak ezek tudják honorálni.

ad d) Utolsó helyen említem fel a főtárgyalási elnökök szerepét a perorvoslatok bejelentésénél. Ez a legfontosabb s tőlük várhatunk legtöbbet. A főtárgyalási elnökök kezébe letett hatalom azonban, mint minden hatalom, üdvös és káros lehet; üdvös, ha a törvény szellemének megfelelőleg élnek vele, káros, ha a törvény téves felfogásával és a törvény meg nem értésével vagy felületesen, kellő kötelességérzet hiányával használják azt. Sajnos, a perorvoslatok bejelentése körüli

tennivalókat a főtárgyalási elnökök — kevés kivétellel — tévesen teljesítik. Ugy hogy tulás nélkül merem állítani, mikép az alaptalan semmiségi panaszok tultengésének egyik oka a főtárgyalási elnökök magatartásában keresendő. A másik ok pedig a magyar faj perlekedő természetében található fel.

Midőn Szilágyi Dezső minisztersége alatt 1892-ben a nagy tanácskozmány a felebbezés kérdését megvitatta, igen nyomatékos sulylyal birt az egyfoku felebbezés mellett az, hogy népünk hozzászokván a kétfoku felebbezéshez, egyszerre nagy ugrás volna a felebbezés eltörlése. A törvény indokolása is sulyt helyez erre a közérzületre.

„E perorvoslatnak — így szól az indokolás — kisebb-nagyobb megszorítással évszázadokra terjedő gyakorlata, kétfoku használhatása, az utóbbi évtizedekben majdnem korlátlaná válta, rögtönös mellőzését veszélyes kísérletnek, a törvényhozás folytonossága igazolatlan megszakításának tünteti fel. Biztosan várható, hogy közönségünk, mely a büntető ügyeknek két izben való felülvizsgálata után is alig tud a legfelsőbb bíróság határozatában megnyugodni, tiltakozni fog az ellen, hogy az elsőfoku bíróság a bűnösség és igen gyakran a büntetés kérdésében is véglegesen döntsön“ (607. lap).

A magyar faj lelkületének alapos ismerete tükröződik ki az indokolásból; sajnos fényesen hebizonyította ezt az élet. Eltörtültük a kétfoku felebbezést, de az lopva meg-

jelenik és más alakban kopogtat a Curia ajtaján. Az alaptalan semmiségi panaszok nagy tömegének egy jelentékeny része a 385. §. 1. a) pontjába burkolja azt a kívánságát, hogy az ügy a bizonyítás szempontjából kétfoku perorvoslati eljárásban bíraltassék el.

Az alaptalan semmiségi panasz egy része tehát ama tömegpsychologiai igazság folyománya, mely szerint a néplélek a legnagyobb mértékben konservatív; a mily nehezen szokik meg valamely társadalmi vagy törvényes intézményt, ép oly nehezen szokik is el attól, ha már egyszer vérebe ment át, a mint hogy a kétfoku felebbezés is a vérebe ment át népünknek.

Éppen nem aggódok azonban e miatt; egész bizonyos, hogy a perorvoslati rendszer átalakulásával járó ezen tömegpsychologiai tünet folyton veszt erejéből; állandósággal nem bír s lassanként a rendes kerékvágásba zökken a semmiségi panaszok használatának számaránya is; nagyobb haj azonban az, — a mi a normális helyzet kijegeczesedését akadályozza, — hogy a főtárgyalási elnökök igen gyakran félremagyarázzák azt a köteleltséget, mely a perorvoslat bejelentésekor reájuk háramlik.

E köteleltség alapvető szabálya a 9. §. következő rendelkezésében foglaltatik:

„Kötelesek (az eljáró hatóságok stb.) a terheltet az őt megillető jogokról és a megengedett perorvoslatok használasáról azokban az esetekben is felvilágo-

sítani, melyekben ezt a törvény kifejezetten nem rendeli.“

Kiegészíti ezt a 330. §. második bekezdése, mely szerint:

„Ez alkalommal (t. i. az ítélet kihirdetésekor) az elnök a vádlottat, ha nincs védője, a perorvoslatok használhatóságáról felvilágosítani tartozik.“

Ezt a két szabályt gyakran félremagyarázzák az elnökök; s magam is tanuja voltam annak nem egyszer, hogy a tanácselnök a szó szoros értelmébenfel bujtotta a vádlottat merőben alaptalan semmiségi panasz bejelentésére.

Igen tévesen magyarázzák a törvényt azok, a kik a 9. s 330. §§-nak azt az értelmet tulajdonítják, hogy az elnök minden áron köteles a vádlottból a semmiségi panaszt kiszorítani.

A 9. §. azt mondja, hogy „a megengedett perorvoslatok használásáról“ köteles az elnök a terheltet kitanítani, a 330. §. pedig arra kötelezi az elnököt, hogy a vádlottat „a perorvoslatok használhatóságáról“ világosítsa fel.

A „megengedett“ s a „használható“ perorvoslat alatt nem a perorvoslati rendszert in abstracto kell érteni; jelesül nem azt, hogy törvényszék ítélete ellen felebbezésnek, a tábla s esküdtbiróság ítélete ellen pedig semmiségi panasznak van helye, hanem azt kell megmagyarázni a feleknek, hogy inconcreto van-e jogalapja a perorvoslatnak, vagy nincs.

Az elnöki jogkör félremagyarázására vezetendő vissza az, hogy alig volt felelőviteli főtárgyalási nap a táblán, a hol legalább egy olyan fegyházzal büntetendő lopási ügyet ne tárgyaljunk volna, a hol a beismerésben levő vagy a tetten kapott vádlottat a B. T. K. 92. §-ának alkalmazásával hat hónapi börtönre ítélte el a törvényszék s a vádlott „enyhitésért“ felebbezett. Hasonlókép a Curián alig van olyan semmiségi panasz, a hol a 385. §. 1. a) pontjára nem volna az alapítva.

Vajjon az előbbi esetben a felebbezés, az utóbbiban a semmiségi panasz használható volt-e? Vajjon nem kötelessége-e az elnöknek hasonló esetekben kitanítani a vádlottat a perorvoslat teljes eredménytelenségéről?

A legtöbb esetben az ítélet kibirdetése után a vádlott teljesen tájékozatlanul áll; ilyenkor lelkiismeretesen s a törvénnyel kezében legyen segítségére az elnök; s ne recitálja el, mint igen gyakran megtörténik, meglehetősen cinizmussal s nem ritkán frivolitással azt a megszokott mondékát, hogy: „ez ellen az ítélet ellen felebbezéssel vagy semmiségi panaszszal élhet“.

Miután semmiségi panasznál a semmiségi okot is meg kell jelölni (390. §.), hogy a minden ok megjelölése nélkül bejelentett semmiségi panasz visszautasításának gondja se terhelje a bíróságot, (432. §. első bek.) a bejelentést elfogadják s a főtárgyalási

jegyzőkönyvbe odaiktatják a 385. §. 1. a) pontját. Így azután megszabadulnak az üggtől s tetszelegnek maguknak azzal az öntelt gondolattal, hogy a főtárgyalási elnöknek a 9. és 330. §-ban meghatározott kötelességét magasztosan teljesítették!

És ezen törvényellenes szokás folytán az ország legfőbb bíróságának terhe lavina módra növekszik; a sisifusi munkával eredménytelenül küzd; s e mellett urbi et orbi hangoztatják, hogy hiba van a revisionális eljárásban s a Curia minden semmiségi panaszt visszautasít. Ez már egész szállóigévé vált s a revisionális eljárás igazi hibáit észre nem véve, a vélt hibák ellen donquichottei küzdelmet folytatnak.

Mint jeleztem, népünk pörlekedő természetében rejlő baj állandóságától nem félek; olyan az mint az epidemia, a mely, mikor elérte tetőpontját, mintha a gyilkos bacillus elvesztené pusztító erejét, a veszedelem lassanként alább száll, míg végre észrevétlenül elenyészik.

Veszedelmesebb ennél az a gyakorlat, a mely a perorvoslatok bejelentésének elfogadása körül kifejlődött s a melyet most mutattam be, mert ez az állandóság jegyében született.

Addig, míg a főtárgyalási elnökök ki nem tanítják a vádlottakat az eredményre nem vezető perorvoslatokról, addig, míg meg

nem magyarázzák a vádlottaknak azt, hogy abból az okból, vajjon elkövették-e a bűncselekményt, semmiségi panaszszal nem lehet élni: az alaptalan semmiségi panaszok apadni nem fognak.

IV.

A revisionális eljárás szabályozásánál igen nagy fontosságú kérdés a revisio anyagának meghatározása. Tudjuk jól, hogy a revisionális bíróság a felülvizsgálat alkalmával kizárólag a jogkérdésre van szorítva s csupán azt kutatja, hogy az alsófok a törvény alkalmazásánál nem követett-e el valamely hibát (error juris). Miután csakis jogi hibákról lehet szó, meg kell állapítani, hogy az alsófoknak mily jogi tévedései szolgálhatnak a revisio alapjául. Ez a megállapítás nem más, mint a semmiségi okok körülírása.

A semmiségi okok mibenlétét és körét a felülvizsgálat czélja határozza meg, mely arra irányul, hogy a felek által törvénytellennek állított ítélet megvizsgáltassék s ha az eljárás törvényes volt, új ítélettel helyettesítse a felülvizsgáló bíróság az alsófok ítéletét; ha ellenben az eljárás is törvényt sértő volt, az alsófokban eljáró bíróságot törvényes eljárásra s ítélethezásra utasítsa.

Látható ezekből, hogy az alsófoku ítélet két szempontból sértheti a törvényt: t. i. a) mert az ítélet az anyagi törvény szempont-

jából hibás; és b) mert az ítéletet megelőző eljárás törvényt sértő.

Ha figyelembe vesszük, hogy jogállamban az az igazság, a mit a bíró a vitás peres viszonyt rendezve, a törvénynek megfelelő ítéletében megállapít, vitán felül áll ama tétel helyessége, hogy az anyagi igazság csak az anyagi törvényből vezethető le. Hogy mégis a b) alatti eset is a revisio körébe tartozik, ez azért történik, mert az állam a különféle viszonyok anyagi szabályozásánál, a szabályozás módozatait nem bízhatta a bíróságok önkényére. Ellenkezőleg, azt találta, hogy a kultúra s jogi fejlettségnek egy bizonyos fokán a társadalmi viszonyok szem előtt tartásával bizonyos szabályok követése mellett lehet a törvényes igazságot legbiztosabban megállapítani.

Ezeket a szabályokat egybefoglalta tehát s megalkotta a perjogot. Ezt szem előtt tartva, az a vélelem, hogy az anyagi jog szabályozta igazsághoz csak a perjogi szabályok megtartásával juthat el a bíró; s ha e szabályokat megsérti, megállapítása nem megbízható, tehát az rendezett jogállamban nem tekinthető jogi igazságnak. Ez okból kell tehát az anyagi jogszabályokon kívül a perjogi szabályokat is megtartani; ez okból szokás továbbá a semmiségi okokat két részre osztani s egyikbe az alaki, másikba az anyagi jogsértést besorolni.

Az előrebocsátottakból következik az is, hogy a perjogi sérelem alárendelt jelentőségű

az anyagi sérelem mellett, mert az anyagi jogban van a jogi igazság s az eljárás csupán ennek érvényesülésére vezető eszköz.

A semmiségi okok meghatározásánál a törvények két rendszert követnek, t. i. vagy taxative állapítják meg a semmiségi okokat, vagy csupán általános szabályt állítanak fel.

Előbbi esetben a revisionalis bíró keze meg van kötve s csak akkor korrigálhatja ki a törvénysértést, ha az annak megfelelő jogszabály a felsorolásban felfalálható; ellenkező esetben azt nem orvosolhatja.

Az általános szabály felállításánál már sokkal szabadabb a revisionalis bíró mozgása, s ez mindenestre megbízhatóbb rendszer, mert a taxationál végzetes következményekkel jár, ha nem kimerítő: a felülvizsgáló bíró nem férkőzhetik az anyagi igazsághoz a rideg formalismus miatt.

A tüzetes felsorolás rendszerét a szó szoros értelmében csak B. P. unk s az osztrák B. P. követi; ellenben a francia, olasz, belga s német bp. az általános meghatározás rendszerét fogadta el.

A taxatio rendszere azt hozza magával, hogy az alaki semmiségi okok az anyagiaktól élesen elkülönitessenek s az előbbinél ismét az esküdtbírótság előtt felmerülhető szabálytalanságok külön csoportba foglaltassanak.

Bármily rendszert kövessen is a törvényhozás, annak kifejezésre kell jutni, hogy a szabálytalanság csak akkor

jöhet figyelembe, ha az az ítéletre befolyással volt. Az egész eljárásnak az a célja, hogy oly ítélet hozassék, a mely a törvénynek megfelelő. Ilyennek pedig csak az az ítélet mondható, melyet törvényes eljárás előzött meg, törvényes formák közt jött létre s a vitás jogviszonyt az anyagi törvénynek megfelelőleg szabályozza. Jogállamban az ilyen ítélet fejezi ki az anyagi igazságot. Ha a szabálytalanság az ítélettel semmi összeköttetésbe nem hozható, az semmiségi ok gyanánt nem is szerepelhet. Csak szépséghiba, a minek gyakorlati jelentősége nincs.

Anyagi semmiségi oknál nem nehéz a törvényhozónak a jelentőséggel bíró szabálytalanságot formába önteni, mert hiszen az anyagi jognak minden rendelkezése fontossággal bír, mennyiben a subsumtio kérdésénél minden anyagi jogszabály alkalmazásba jöhet, tehát minden anyagi jogsértés befolyással lehet a concret vitás jogviszony eldöntésénél, a mi mindig az ítéletben történik.

Ha tehát a B. P. azt mondaná, hogy az anyagi törvény megsértése semmiségi ok, éppen annyit, sőt többet mondana, mint a B. P. 385. §-ának taxativ felsorolása, mert ez utóbbi nem öleli fel az összes elképzelhető anyagjogi szabálytalanságokat, míg az előbbinél bizonyos, hogy a revisionális bíróság subsumtio dolgában semmi korlátnak sem volna alávetve.

Több körülményt igényel már az alaki szabálytalanságok meghatározása. Ha végig

nézünk a B. P. on, azt tapasztaljuk, hogy annak minden egyes szakasza vagy parancsol vagy tilt valamit. Az anyagi törvénytél is ezt látjuk, csak hogy ennél a B. P. arra törekedett, hogy lehetőleg minden egyes szabálynak alkalmazását alávesse a legfőbb bíróság felülvizsgálatának, az alaki törvénytél ellenben a selectio elvét fogadta el s a jogszabályok nagy tömegéből kihalászott néhányat s kijelentette, hogy azoknak megsértése alaki semmiségi ok.

A B. P. 384. és 427. §§-ai abban a kérdésben, hogy az alaki semmiségi oknak mily viszonyban kell lenni az ítélettel: nem egyöntetűen, nem rendszeresen, s tegyük hozzá: nem is szerencsésen rendelkezik.

A 384. és 427. §§. az ugynevezett hivatalból észlelendő semmiségi okoknál ez irányban semmi szabályt sem állít fel; a nem hivatalból észlelendő semmiségi okoknál ellenben a 384. §. azt a megszorító rendelkezést teszi, hogy ezek közül három (5., 8., 9. p.) „sem a vádlott terhére, sem javára nem érvényesíthetők, ha nyilvánvaló, hogy az alaki sérelem az ítéletre nem volt befolyással“.

A 427. §. 2. bekezdése pedig ekkép szól: „a vádlott a jelen szakasz 4., 5. vagy 6. pontjaiban megjelölt semmiségi okokat csak akkor érvényesítheti, ha kétségtelen, hogy azok érdekeinek sérelmével jártak; a vádló pedig csak akkor, ha azok a

vád érdekét sértették és különösen a 4. és 6. pontok alatt meghatározottakat csak abban az esetben, ha miattuk a főtárgyalás folyamán felszólalt vagy semmiségi panaszát bejelentette“.

Ámbár az alaki semmiségi okok érvényesíthetőségénél a félnek így is valóságos *ste eple-chase*-ben kell részt vennie, míg célhoz juthat, úgy látszik, a Curia a törvényben kifejezetten felsorolt akadályokkal sem elégedett meg, hanem még a judikatura egyöntetősége által tetézte ezt azzal, hogy a tárgyalás folyamán felmerült semmiségi okoknál nem elégszik meg a semmiségi oknak a tárgyalás közben történt bejelentésével, hanem még azt is megköveteli, — a *mi contra legem* történik — hogy a fél az ítélet kihirdetése után a tárgyalás folyamán bejelentett semmiségi panaszát fentartsa.

Ugy alakul azután a helyzet, hogy ha a tárgyalás folyamán elkövetett alaki szabálytalanság miatt a fél nem szólalt fel nyomban, csak az ítélet után; vagy ha kellő időben bejelentette ugyan semmiségi panaszát, de az ítélet kihirdetése után azt nem tartotta fenn; bármily alapos legyen is az ő sérelme, a *tulhajtott formalismus* miatt orvoslásra nem talál.

Ennek a gyakorlatnak a törvényben semmi alapja nincs; s csupán arra szolgál, hogy a *revisionális* bírót, a ki a főtárgyalási jegyzőkönyv végén az ítélethirdetési záradékot elolvassa, nyomban figyelmeztesse,

hogy vannak közbenszóló határozatok ellen bejelentett semmiségi panaszok is.

Ezen ökonomiai szempontért igazán kár a formalismust annyira előtérbe tolni s egyidejűleg az anyagi igazság érvényesülése elé akadályokat gördíteni.

Sőt ama rendelkezésnek, hogy az incidentális határozatok vagy intézkedések ellen nyomban, a főtárgyalás közben kell a perorvoslatot bejelenteni, szintén nincs elvi alapja s csupán gyakorlatias okokból rendelkezik így a törvény. Tudjuk ugyanis, hogy alaki semmiségi okoknál az elkövetett szabálytalanságot tüzetesen meg kell jelölni, mert máskép a felülvizsgáló bíróság az eljárási cselekmények, határozatok s intézkedések nagy halmazában nem tudná feltalálni a panaszolt szabálytalanságot; legkönnyebben s legvilágosabban határozhatjuk tehát meg a megtámadott határozatot stb. akkor, ha nyomban a határozat vagy intézkedések után következik a felek perorvoslata. Ha azonban az ítélet kihirdetése után kellő szabatossággal meghatározza a fél azt, hogy mi ellen él semmiségi panaszszal, elvi hibába nem esett volna a törvény, ha megengedi, hogy az ítélet kihirdetése után bejelentett ilyenmű semmiségi panasz is joghatálylyal bír. Mindenestre az ilyen szabály csökkenti a formalismust, tehát könnyíti az igazságot kereső közönség jogainak érvényesítését.

Mint említém, B. P.-unk a nem hivatalból észlelendő semmiségi okok meghatározásánál

nem rendszeres. A 384. §. 2. bekezd. ugyanis azt mondja, hogy nem érvényesíthető az alaki semmiségi ok, ha „nyilvánvaló”, hogy nem volt befolyással az ítéletre. A 427. §-nak 2. bekezdése pedig azt írja elő, hogy csak akkor érvényesíthetők a semmiségi okok a vádlott által, ha „kétségtelen”, hogy azok érdekeinek sérelmeivel jártak; a vádló által pedig akkor, „ha ezek a vád érdekét sértették”.

Mindegyik rendelkezés azt akarja kifejezni, hogy a szabálytalanságnak az ítélettel kausalitásban kell lenni. A szabály formába öntése azonban a 427. §-nál éppen ellenkező módon történt, mint a 384. §-nál, a mennyiben az utóbbinál a negatív, az előbbinél pedig a pozitív formát választotta a törvény; ez nem volna valami nagy hiba, ha a törvény értelme mindkét esetben ugyanaz volna; nagyobb baj azonban az, hogy a két rendelkezés között a lényegben nagy különbség észlelhető, a mi azután arra vezet, hogy szakbiróság előtti eljárásban könnyebben célhoz jut a fél az alaki okokra fektetett semmiségi panaszszal, mint az esküdtbirósági eljárásban. Holott éppen megfordítva kellene lenni, mert törvényszéki perekben egyfoku felelkezés van a ténykérdésben, esküdtbirósági ügyekben pedig ez czímen semmiféle perorvoslatnak sincs helye, éppen azért nagyobb latitude-öt kellett volna adni a feleknek itt arra nézve, hogy eljárási szabálytalanságok révén a helytelen

megállapítások kellő correctióra találhassanak a revisionális eljárásban. S megfordítva történt. Esküdtbíró-sági ügyekben ugyanis a felek eljárási szabálytalanság czimén (427. §. 4., 5., 6. p. és 2. bek.) csak akkor érnek czélt, ha bizonyos, hogy a szabálytalanság az ítélettel kausalitásban van; szakbíró-ság előtti eljárásban pedig már akkor dűlőre jutnak, ha ez a kausalitás csak valószínű vagy lehetséges.

A 384. §. 3. bek. szerint ugyanis akkor nem érvényesíthető az alaki semmiségi ok, ha „nyilvánvaló“, hogy nem volt befolyással az ítéletre. Mire vonatkozik itt a bizonyosság („nyilvánvaló“) — az ítélet és szabálytalanság közti kausalitás hiányára.

Etből nem is jogi, hanem matematikai szabatosággal következik, hogy a mint az említett negatív bizonyosságot elhagyja az ítélet szabálytalanság közti viszony, és megindul a pozitív bizonyosság felé, már az első lépésnél érvényesíthető törvényszéki perekben az alaki semmiségi ok. Ez azt jelenti, hogy ha a szabálytalanság s ítélet közti kausalitás bármily kis mértékben megvan, (ez az első lépés a pozitív bizonyosság felé) a semmiségi panasza érvényesíthető; s annál erősebben törekszik az érvényesülésre, minél jobban közeledik a kausalitás a pozitív bizonyosság felé, azaz, minél bizonyosabb, hogy a

szabálytalanság befolyással volt az ítéletre, minél kétségtelenebb, hogy más ítéletet kellett volna hozni, ha szabálytalanság nem történik. A B. P. ezen rendelkezése feltétlenül helyes és szerencsés szövegezésű; mert mihelyt megvan a lehetősége annak, hogy az eljárási szabálytalanság nélkül más ítélet hoztak volna, jogosult az aggály, hogy az ítélet nem a törvényes igazság jegyében jött létre; tehát azt az eljárással együtt meg kell semmisíteni.

Sajnos, nem szólhat a kritika ily kedvezőleg az esküdtbiróság előtti szabálytalanságok érvényesítésének törvényes feltételeiről (427. §. 2 bek.) Mint említém, itt a törvény a semmiségi okok érvényesíthetőségének meghatározásánál a pozitív formát választotta; e szerint akkor érvényesíthető a semmiségi ok, a) a vádlott javára, „ha kétségtelen, hogy az érdekeinek sérelmével járt“; b) a vádló érdekében, „ha az a vád érdekét sértette“.

Azt hiszem, felesleges is kiemelnem, hogy az „érdeksérelem“ azt fejezi ki, hogy a szabálytalanság az ítéletre befolyással volt-e vagy sem, vagyis a szabálytalanság és ítélet közti kausalitást. E kausalitásra vonatkozó pozitív rendelkezés azt jelenti, hogy az alaki szabálytalanságra alapított semmiségi ok csak akkor érvényesíthető, ha az az ítéletre befolyással volt.

Itt a bizonyosság erre vonatkozik; ha tehát csak valószínűség forog fenn

a panasz nem érvényesíthető. Hogy bizonyosságot kíván a törvény — legalább a vádlottnál — ez nem vitatható; mert hiszen, midőn azt mondja, hogy az érdeksérelemnek kétségtelenségnek kell lenni, — csakis a szabálytalanság s ítélet közti kausalitás fenforgásának bizonyosságát fejezhette ki.

A vádlónál már a „kétségtelen“ szoros meghatározó hiányzik s így ennek jogait úgy látszik nem akarta a törvény oly súlyos békókba rakni, mint a vádlottét.

Ha a törvényhozó e pontban is a czéltudatosság nimbuszával akarna ékeskedni, bizonyára önmagát itélné el legsúlyosabban, mert a czéltudatosság itt a legnagyobb rendszertelenséget jelentené, ha ugyanis végignézünk a kodexen, azt látjuk, hogy csak úgy hemzseg az anyagi védelem biztosítékaitól s a vádlottat az államhatalom erősségeivel felvértezett vádlóval szemben minden perjogi szakban külön biztosítékkal látta el, hogy az egyenlőtlen küzdelemben a rövidebbet ne huzza az anyagi igazság rovására.

Hogy lehetséges tehát ilyen rendszer mellett az, hogy a revisionál s éppen esküdtbíró-sági, tehát legsúlyosabb ügyekben a czéltudatos törvényhozó oly súlyos helyzetbe hozta a vádlottat a vádlóval szemben? Én a czéltudatosságban e tételnél nem hihetek s inkább azt gondolom, hogy a komoly törvényhozót a Pegasus ragadta el s talán stylaris változatosság okából itt a rendszeren ütött mély sebet.

Ha a gyakorlat az ítélet s szabálytalanság közti kausalitás dolgában ragaszkodnék a törvénytől követelt bizonyossághoz, akkor a kérdések feltétele, az elnöki fejtegetés s a verdikt anyagi helytelensége (427. §. 4., 5., 6. p.) czimén még sohasem semmisíthettek volna meg esküdtbirósági ítéletet.

A gyakorlat azonban az ellenkezőt bizonyítja s így örömmel regisztrálhatjuk, hogy e pontnál a Curia, mely egyebütt a formalismus felé hajlik, tágitott a törvény helytelen szövegezésén.

Ha a törvényhozó valamely szabály meghatározásánál a részletes és kimerítő felsorolás rendszerét fogadja el, igen nagy felelősséget vállal magára s nagyon ritkán sikerül oly körülménnyel eszközölni a felsorolást, hogy annak fogyatékoságát az élet ki ne mutassa. Sajnos, így vagyunk a semmisségi okok meghatározásánál is. Élénken bizonyítja ezt a Curiának 5284/904. sz. a. határozata, melyből látható, hogy a Curia törvénysértést követett el azért, hogy egy a vádlottra hátrányos törvénysértést orvosolhasson. Az eset következő :

Presing Jánost a járásbiróság felmentő ítéletével szemben a törvényszék könnyü testi sértés vétsége miatt nyolcz napi fogháza és 10. kor. pénzbüntetésre ítélte. A jogerőre emelkedett ítélet ellen a vádlott perujtással élt ; a járásbiróság az alapítéletet fentartotta, a törvényszék ellenben súlyosabban ítélte el, mint a hogy az alapperben elítélték. A B. P.

462. §-ának 3. bekezdése szerint: „Az elítélt javára elrendelt ujrafelvétel esetében az előbbi ítéletben meghatározott büntetésnél súlyosabb nem szabható ki“.

A 387. §. pedig kimondja, hogy: „a vádlott büntetése egyedül a vádlónak a vádlott terhére használt felebbezés esetében súlyosbítható“.

Mindkét szabály a B. P.-nak alapvető intézkedése, mégis, ha ezt a szabályt sértik meg: a Curia törvényesen nem férközhetik a szabálytalansághoz; mert a taxativ felsorolás ilyen esetről nem rendelkezik. Ennek daczára az említett esetben, hogy a Curia a törvénysértést kijavithassa, a nyilván alakjogi szabálytalanságot anyagjoginak vette s a 385. §. 2. p. alapján megsemmisítette az ítéletet s megfelelő büntetést szabott ki vádlottra.

Nagy hiánya a 384. §-ban lefektetett rendszernek az, hogy a 9. pont, mely általános szabályt tartalmaz, hibásan van szövegezve. A szöveg ugyanis világosan a közbenszóló határozatokban elkövetett szabálytalanságokra vonatkozik. Többször volt alkalmam tapasztalni, hogy egyik-másik tábla a fő tárgyalás folyamán előterjesztett indítvány tárgyában csak az ítéletben határoz; ilyenkor a 384. §. 9. pontja nem alkalmazható, mert a szabálytalanság nem „közbenszóló“ határozatban foglaltatik. De hibás e pont szövege azért is, mert ez volna arra hivatva, hogy a taxativ felsorolásból kimaradt szabálysértés

ennek a segélyével orvosoltassék. Mostani szövegezése azonban erre nem alkalmas. Ez a rendelkezés szóról szóra benne van az osztrák bp. 281. §. 4. pontjában is. Ha már a közös vámterület másik részéről vámentesen importáltuk ezt a szabályt, annyit megtehettünk volna, hogy az ideszállított portéka selejtes részét ott hagyjuk az osztrákoknál.

A semmiségi okoknak taxativ felsorolásával szerves összefüggésben álló formalismus hibái és hátrányai még jobban kidomborodnak esküdtbírósi ügyekben. Tudvalevő dolog, hogy a kérdések szabatos megszerkesztése éppen nem könnyű dolog, ugyszólván ezen fordul meg a per sorsa s ha ezt elhibázzák, igen nehéz az ügyet a Curiának rendes mederbe terelni, főképp akkor, ha még a perorvoslat is rosszul van bejelentve. Gyakran tapasztaljuk a Curián, hogy gyakorlatlan ügyvédjelöltek képviselik az esküdtbírósi előtt a védelem felelősségterhes tisztét s a Curia kénytelen elutasítani a semmiségi panaszt, jóllehet látja, hogy hibásan tétettek fel a kérdések. Kellő vezetés mellett az esküdtek törvényesen ítétek volna, de hibás volt a vezetés és helytelenül jelentették be a semmiségi panaszt is s így a felsőbírósi a törvénysértést nem orvosolhatja.

Íme, állításom demonstrálása végett bemutatok egy esetet: Kolompár András, brutalitásáról ismeretes cigány bement Wéberék korcsmájába, a hol a korcsmároson kívül még többen voltak jelen; ott elkezdett garázdál-

kodni s késsel fenyegette a jelenlevőket. Ezek nagy jajveszékeltést csaptak, mire a padláson zablapátolással foglalkozó Weber Izidor leszaladt a padlásról s az ajtóban — késsel kezében — álló sértettet támadó helyzetben észrevéve, azt a falapáttal leütötte.

Az esküdtekhez intézett kérdések s az esküdtek határozata így szólt:

I. Bűnös-e vádlott Weber Izidor abban, hogy Olaszán 1903. évi április hó 4-én Kolompár András testét falapáttal történt fejbeütés által szándékosan, de nem ölési szándékkal akként bántalmazta, hogy a súlyos testi sértés folytán a megsértett halála következett be, mégis a nélkül, hogy jogos védelmet gyakorolt, vagyis, hogy ténykedése a személye ellen Kolompár András által intézett vagy azt fenyegető jogtalan és közvetlen támadás elhárítására szükséges lett volna?⁴ hétnél több szavazattal igen s arra a kérdésre „Ezt a cselekményt Weber Izidor a miatt való erős felindulásban követte-e el, hogy az elhalt Kolompár András a korcsmában volt egyéneket durván megtámadta és leszurással fenyegette, vagy onnan segélykiáltásokat hallott és odafutva, Kolompár András ő reá is kést fogott?“ igennel feleltek.

Ezen verdikt alapján a bíróság vádlottat a B. T. K. 306., 307. §. 1. bek. értelmében, a 92. §. alkalmazásával két hónapi börtönre ítélte.

A védő a 385. §. 1. b) és c) p. alapján jelentett be semmiségi panaszt. Ezt a Curia

8371/904. sz. a. elutasította; nem is tehetett egyebet. A védő a 385. §. 1. b) pontja alapján azért élt semmiségi panaszszal, mert a bíróság nem alkalmazta a B. T. K. 307. §-ának 2. bekezdését. Ezt nem is alkalmazhatta, mert ennek feltétele a „súlyos bántalmazás”; a joggyakorlat ez alatt teszi bántalmazást ért, de a fenyegetést nem tartja elegendőnek; jogos védelmet sem állapíthatt meg, mert azt az esküdtek a főkérdésre adott feleletükkel kizárták.

Látjuk azonban, hogy a főkérdésben csak vádlott személyével hozták kapcsolatba a fenyegetést, holott jogos a védelem akkor is, ha a fenyegetés más személye ellen irányul, kétségtelenül hiba volt ezt mellőzni a főkérdésből. De legnagyobb hibának tartom azt, hogy esküdtbíróságaink a beszámítást kizáró okot rendszeren a főkérdésbe foglalják. A 358. §. 1. bekezdésére tekintettel törvényesen járnak el; az kétségtelen; de a tapasztalat azt mutatja, hogy esküdteink az ekként halmozott kérdést ritkán tudják fel fogni; vagy elítélik a vádlottat, holott azt felmenteni akarták; vagy megfordítva. Mindenesetre sokkal czélszerűbb a beszámítást kizáró okra vonatkozó kérdésnek külön feltétele (358. §. 2. bekezdés), már csak azért is, mert a főkérdésbe foglalásnál a jogos védelem tényelemeit csaknem mindig mellőzik a bíróságok a kérdésből csupán a jogi elemeket veszik oda fel; a minek az a kö-

vetkezménye, hogy a beszámítást kizáró okokra a Curianak nincs ténymegállapítása (437. §. 1. bekezdés) s azokat nem vizsgálhatja felül. Igen nagy kár, hogy a Curia a 437. §. 5. bekezdésében foglalt jogával gyakrabban nem élt kezdettől fogva, bizonyára más képe volna ma a revisionak; s a kérdéseket is másként szerkesztenék.

Weber esetében a II. sz. kérdés teljesen fedi a jogos védelem tényelemeit, csak a „közvetlen“ és „szükséges“ fogalom hiányzik abból. Meg vagyok róla győződve, hogy ha az I. főkérdésbe felvett jogos védelem jogi elemeit a II. kérdés tényelemeivel hozzák kapcsolatba: a jogos védelmet megállapítják az esküdtek.

A semmiségi okok vázlatos ismertetéséből kitűnik, hogy a kimerítő felsorolás nem célszerű; az éppen nem könnyíti meg az anyagi igazság kutatását, sőt megnehezíti azt. Követendő példát az osztrákoknál sem találunk, mert az ő rendszerük édestestvére a B. P. rendszerének. Csupa formalismus; az alakiságnak alá van rendelve a lényeg; s majdnem jongleur ügyességet tételez fel a féltől, a ki dülőre akarja juttatni igazságát. Az ilyen rendszer csak olyan államba való, a hol a legcsekélyebb jelentőségű ügyben ép úgy mint a legsúlyosabban szakavatott védő áll a vádlott mögött.

Nem utánozhatjuk a franczia s az

annak nyomán készült belga s olasz törvényeket sem, mert azok részben elavultak, részben a negatív revisionális eljárást követve, a mi rendszerünkbe nem illenek be.

De bátran elfogadhatnók némi módosítással mintául a német törvényt, melynek revisionális eljárása aránylag kevés formalitáshoz van kötve s annak segélyével sokkal könnyebben az anyagi igazsághoz férkőzhetik a felülvizsgáló bíróság, mint a B. P. s az osztrák törvény szövevényes rendszere mellett. Kiténik ez a revisionális eljárásról szóló fejezet alapvető 376. §-ából, mely ekképen szól:

„Die Revision kann nur darauf gestützt werden, dass das Urtheil auf einer Verletzung des Gesetzes beruhe.

Das Gesetz ist verletzt, wenn eine Rechtsnorm nicht oder nicht richtig angewendet worden ist.“

Ebben a rövid meghatározásban a revisionális eljárásnak két igen becses sarktétele van átlátszó világossággal s igazi lapidáris tömörséggel meghatározva. Az egyik az, hogy a revisiót csak arra lehet alapítani, miképz a ítélet törvénysértésen nyugszik. A másik pedig, hogy törvénysértés akkor forog fenn, ha valamely jogszabályt nem, vagy nem helyesen alkalmaztak.

Szerencsésebben nem is lehetett volna a revisionális eljárás homlokára írni a két legfontosabb szabályt. Ennél a jogrendszerrel nem kell attól félni, hogy a formalismus

miatt orvosolatlanul marad valamely törvénysértés, mert a „Rechtsnorm“ fogalma minden képzelhető jogszabálysértést felölel.*)

Ezen szabatos meghatározásnak következménye az, hogy — a mint II. alatt kimutattam — a semmiségi panasz bejelentésének alakszerűsége is lehetőleg egyszerű.

Igen nagy fontosságu a 376. §-nak az a rendelkezése, mely szerint jogszabálysértés miatt csak akkor lehet revisióval élni, ha az ítélet azon nyugszik. Ezzel világosan ki van mondva, hogy az ítélet és jogszabálysértés közt kausalitásnak kell lenni. Ettől függ a semmiségi panasz érvényesíthetősége. És ez nagyon természetes, mert a semmiségi panasznak nem az a célja, hogy ellenőre legyen az elméleti értékű szabálytalanságoknak, hanem az, hogy az ítéletre befolyással volt törvénysértéseket helyreíttesse a revisionális eljárásban.

A semmiségi okoknál még röviden foglalkozni kívánok a hivatalból észlelendő semmiségi okokkal is. Törvényünk ezen joganyag szabályozásánál az összes kontinentális államok perjogai közt legnagyobb bőkezűséggel járt el.

---

*) V. ö.: Benecke-Beling: Lehrbuch etc. 581. l.; — Kries: Lehrbuch etc. 670. l.; Löwe: Kommentar 1900. évi kiad. 810. l.; Birkmeyer: Deutsches Strafprozessrecht 712. l.; Kries: Die Rechtsmittel etc. 215. s. köv. l.; Hahn: Materialien. 1885. kiad. 251. l.; Stein-Gaup: Die Civilprozessordnung II. 77. s. köv. l.

A francia (407. §.), olasz (638. §.), bp. hivatalból észlelendő semmiségi okokat nem állapítanak meg. A németalföldi bp. (369. §.) ellenben felhatalmazza a legfőbb ítélőszéket, hogy a felek által nem érvényesített semmiségi okokat is figyelembe vegye; az osztrák bp. az alaki semmiségi okokra nézve egyik vádlott panaszát a többi vádlott-társ érdekében is közbevetettnak tekinti és az anyagi törvény megsértése esetében vádlott javára a hivatalból való intézkedést írja elő (290. §.). A német törvény pedig kijelenti, hogy ha a perorvoslattal élő vádlott javára szolgáló anyagi jogszabálysértés alapján megsemmisítik az ítéletet s az más vádlottra is vonatkozik, úgy tekintendő, mintha az is perorvoslattal élt volna. (379. §.)

Az bizonyos, hogy a hivatalból való felülvizsgálat a részleges jogerősség elvével ellentétben áll, kutassuk tehát azokat az okokat, melyek ezt az intézkedést igazolják, csak úgy fogunk elvi magaslatra jutni s csak úgy leszünk képesek a B. P. idevágó rendelkezéseit kellőleg mérlegelni.

Az Indokolás erről a kérdéstről így szól:
 „Ezen utóbbinak — (az osztrák bp. nak) — példáját követi nagyobbára a javaslat, mire a hasonló törvényhozási viszonyok elégséges indokul szolgálnak. Ha az osztrák bp. határozatán tulmenve, még a leglényegesebb alaki szabálytalanságokat is hivatalból orvoslandóknak nyilvánítja, ezt csak a miatt teszi, hogy hazánk több mint 32 évi interregnum

után most várja az első újabb rendszerű bűnvádi perrendtartást és hogy az alsóbb bíróságok az új törvény alkalmazásánál a Curianak utbaigazító vezényletére nagyon is rá, fognak szorulni.“

Mint látjuk az Indokolás nem elvi alapra fekteti a hivatalból való felülvizsgálatot; inkább az a célja, hogy az alsóbíróságokat bevezesse az új eljárási szabályokba.

Ha ettől eltekintünk s elvi magaslatra helyezkedve tárgyaljuk a kérdést, azt találjuk, hogy a hivatalból való felülvizsgálat szabályozásánál három elv áll a törvényhozó rendelkezésére, t. i. a törvényesség; az anyagi igazság és az anyagi védelem elve.

A törvényesség azt jelentené, hogy a Curia minden hozzákerült perben felülvizsgálja hivatalból, hogy az eljárási és anyagi jogszabályok megtartottak-e? Elméleti szempontból ez legjogszerűbb volna; de hiányzik abból az anyagi igazság gondolata; már pedig ez lényegesebb amannál; s a kettő nem fűdi mindig egymást. Ha mégis az utóbbi érvényesül, nem volna indokolt, hogy az ítélet s eljárás pusztán elméleti értékű okokból megsemmisíttessék, mikor a peres eljárás amugy is elérte célját.

De nem fogadható el az anyagi igazság elve sem, mert az nemcsak a vádlott javára, hanem annak terbére is kíván érvényesülni. Ez megtörténhetik az elsőbírói eljárásban, a

hol csak a „tett“ köti a bíró kezét; de ki van zárva a perorvoslati eljárás folyamán, mert itt nemcsak a tett, hanem a felek perorvoslati nyilatkozata is kötött utlevéllel látja el a felsőbbbírószágot.

Marad tehát, mint korlátlanul érvényesíthető elv, az anyagi védelem elve.

Törvényünk ezt az elvet az anyagi jogsértéseknél rendszeresen szabályozza (385. §. ut. bek.); a hivatalból észlelendő alaki semmiségi okoknál azonban csak a vádelt megsértésénél domborodik ki az anyagi védelem (384. §. 11. p.), mennyiben ez a jogszabálysértés csak akkor vehető hivatalból figyelembe, ha a bíróság törvényes vád nélkül állapította meg a vádlott bűnösségét (384. §. ut. bek.). Az bizonyos, hogy a többi, hivatalból észlelendő alaki jogsértés is lényeges szabálytalanság, de azok révén az anyagi védelem a Curia által nem gyakorolható.

Gyakran volt alkalmam tapasztalni, főképp esküdtbírószági ügyekben, hogy az anyagi törvény helyes alkalmazásának pro reo útját állta az, hogy ehhez csak az alaki szabálytalanság elhárítása útján férközhetett volna a Curia, ezt azonban nem tehette, mert a perorvoslat nem volt kellően bejelentve.

Berger Miksa ez irányban egy egészséges eszmét vetett fel,*) szerinte a B. P.

*) Berger Miksa: „A Bűnvádi perrendtartás módosítása“, Jogt. Közl. 1904. évf. 39. sz.

384. §-át következőleg kellene kiegészíteni :
 „a főtárgyaláson tett intézkedés, elkövetett mulasztás vagy hozott közbenszóló határozat által elkövetett semmisségi ok hivatalból veendő figyelembe, ha ez nyilván a vádlott sérelmére szolgált“.

Ez egymagában nem volna kielégítő ; mert a nem orvosolható s az ítélet sorsára döntő hatásu szabálytalanságokat leggyakrabban nem a szakbiróságok előtti eljárásban követik el, a mire Berger módosítása vonatkozik, hanem esküdtbirósági ügyekben. Ezen ügyekben a kérdések szabatos szerkesztése s a szükséges kérdések feltevése a legfontosabb, de egyuttal legnehezebb feladat, melyért kizárólag a bíróság felelős s ezen a ponton van legtöbb szabálytalanság s még hozzátehetjük azt is : a legkevesebb szabatos és olyan perorvoslat, melynek segélyével a hiba orvosolható.

Ámbár Berger javaslatát is helyesnek tartom, azt azonban, hogy a kérdések szerkesztését a Curia az anyagi védelem érdekében hivatalból felülvizsgálja, égetően szükségesnek vélem. Ámbár az esküdtbirósági eljárásra megállapított többi alak szabálytalanság ritkábban jön összeütközésbe a vádlott érdekével, vagyis az anyagi védelemmel, mindazonáltal itt is történhetnek hibák a bíróság s a perorvoslat bejelentése körül mulasztások a felek részéről, kívánatos volna tehát, hogy in pejus történt törvénysértés esetében a 427. §. 3—6. pontjaiban meghatározott alakjogi sza-

bálytalanságok is hivatalból vétessenek figyelembe.

Ily módon rendszert öntenénk a revisióba ; mert ha már elvi okokból nem lehet a vádlott javára történt jogszabálysértés esetén a törvénynek megfelelőleg eljárni a revisionális eljárásban, legalább egyik részét megmenthetjük az igazságnak s az anyagi védelmet rendszeresen építjük ki az egész peres eljárásban.

E helyütt említem fel azt a gyakori esetet, mely szerint a védelem által javaslatba hozott kérdéseket azon okból szokta mellőzni a bíróság, mert arra nézve bizonyíték nem merült fel. Ez merőben törvényellenes eljárás s ellenkezik az esküdtszéki intézmény amaz alapelvével, mely szerint a bizonyítékok mérlegelésének souverain ura az esküdt.

Persze a mellőzés azért történik, mert attól fél a bíróság, hogy az esküdtszék oly kérdésre szavaz igennel, a mire semmi bizonyíték sem merült fel. Ennek egyedüli korrektívuma az elnöki fejtegetés (363. §.); de nem szabad a jury jogkörét csorbitani; mert ha ma megengedjük azt, hogy mellőzzék az olyan kérdés feltételét, melyre nézve semmi bizonyíték se merült fel, holnap már akkor is mellőzik azt, ha kevés bizonyító adat van arra s így az esküdtszék jogköréből lassanként ki lesz forgatva.

Miután a 337. §. szerint a 324. §. első bek., mely szerint „a bíróság ítéletét csakis a főtárgyaláson fenforgott bizonyítékokra alapíthatja“ esküdtbíróági eljárásban is al-

kalmazandó, ha oly kérdést tétetnek fel a felek, melynek semmi alapja sincs a bizonyító eljárásban, az elnök fejtegetésében a 324. §. 1. bekezdését az esküdteknek megmagyarázza s így törvényes uton veszi elejét az esküdtek félrevezetésének.

Áttérve a hatásköri szabályok megsértésére, tudvalevő, hogy ez hivatalból észlelendő semmiségi ok. A 384. §. 4. p. idevonatkozólag két esetről rendelkezik; az egyik az, midőn a bíróság hatáskörét túllépte, a másik pedig, midőn hatásköréhez tartozó ügyet ahhoz nem tartozónak mondott ki. Ez utóbbinak az alkalmazása nem adott nehézségre okot, az előbbi azonban már vitás és szoros összefüggésben áll a *reformatio in pejus* tilalmával.

Ahhoz ugyanis, hogy a 384. §. 4. p. alkalmazható legyen, legtöbbször szükséges a vádlónak megfelelő perorvoslata s így ennek a semmiségi oknak hivatalból figyelembe vétele a legritkábban fordul elő, mert a Curia a hatásköri szabályok „túllépését“ csakis az anyagi törvény helyes alkalmazása útján állapíthatja meg.

Elsősorban tehát súlyosabban, vagyis úgy kell a vádbeli cselekményt minősíteni, hogy az az eljárt bíróság hatásköréből kiszoruljon, ez a főtétele, azután jön az altétel, vagyis az ügynek az illetékes bíróság hatáskörébe való utalása. Ez a művelet csak akkor foghat helyet, ha a vádló *in pejus* perorvoslattal élt a minősítés dolgában; ennek

hiányában hivatalból nem járhat el a Curia. A 385. §. utolsó bekezdése ugyanis, midőn kimondja, hogy a vádlott terhére elkövetett anyagjogi sérelmet hivatalból kell észlelni, ugyanakkor implicite kifejezi azt a szabályt is, mely szerint a vádlott javára szolgáló anyagjogi sérelem az ő terhére nem helyesbithető.

Már ebből is kitűnik, hogy a hatásköri szabályok megsértését hivatalból nem lehet észlelni akkor, ha azzal a vádlott rosszabb helyzetbe kerülne.

Ezt kiegészíti a 395. §., mely szerint: „a felebbezés bejelentése az ítélet felebbezett részének jogerőre emelkedését felfüggeszti“.

Ez a szabály a Curia előtti eljárásban is érvényes (430. §.). Tehát ha a vádló a vádlott terhére nem él perorvoslattal, az ítélet a vádlóval szemben jogerős; ahhoz a 387. §. 1. bekezdése értelmében csak hivatalból észlelendő semmiségi ok folytán férfközhetik a Curia. A 384. §. 4. p. alkalmazását azonban — mint láttuk — kizárja a 385. §. utolsó bekezdése.

Ez a tétel folyamánya — megfelelő perorvoslat hiányában — a reformatio in pejus tilalmának. Ugyanezen elvvel áll kapcsolatban a 387. §. 3. bek., mely szerint: „a vádlott büntetése egyedül a vádlónak a vádlott terhére használt felebbezése esetében súlyosbitható“; a 438. §., mely szerint: „Ha a Curia az ítéletet csupán az elélt érdekében használt semmiségi panasz

folytán vagy hivatalból figyelembe vett semmiségi ok miatt semmisíti meg, az abban kimondott büntetésnél súlyosabbat nem állapíthat meg.“, a 462. §. 3. bek., mely szerint: „Az elítélt javára elrendelt újrafelvétel esetében az előbbi ítéletben meghatározott büntetésnél súlyosabb nem szabható ki.“

Ha így áll a dolog, akkor az a kérdés, hogy a 384. §. 4. p. első része mikor jöhet alkalmazásba? akkor, ha a törvényes hatáskörbe való utalással a vádlott nem jut súlyosabb helyzetbe.

Teszem azt, a vádló megnyugszik: a járásbiróság tévesen csalás vétségének minősíti az esetet; s a felső fok okirathamisítás vétségét állapítja meg, mely a törvényszékhez tartozik; járásbiróság jár el a B. T. K. 260., 262. §§-ai alapján s kitűnik, hogy a törvényszéknek kellett volna eljárni (É. L. T. 17. §. 3. p., 18. §. 6. p.) Nyomtatvány utján elkövetett rágalmazás s becsületsértés esetében a törvényszék járt el, holott a sértett nyilvános számadásra kötelezett vállalat igazgatója stb. (É. L. T. 16. §. 1. bek.), tehát az esküdtbiróságnak kellett volna eljárni. Ha a törvényszék tévedett abban a kérdésben, hogy ki van-e zárva az exceptio veritatis s nem utalta az ügyet esküdtbiróság elé; a Curia pedig kijelenti, hogy helye van a valódiság bizonyításának (É. L. T. 15. ut. bek.).

Ezen és számos más esetben nem jut súlyosabb helyzetbe a vádlott az anyagi büntető jog szempontjából, ha a Curia az illetékes

biróság elé utalja az ügyet. Tehát ilyen esetekben alkalmazandó a 384. §. 4 p.

Egyébként a Curia is így értelmezi a 384. §. 4. pontját; kimondta ezt az elvet a Büntető Jog Tára XLVIII. k. 296. lapján közölt esetben, s a 6050/904. sz. a. határozatban, melyben következő elvi kijelentés olvasható:*)

„Minthogy vádlott ellen a B. T. K. 301. §-ában meghatározott és a törvényszék hatáskörébe utalt súlyos testi sértés büntette miatt emeltetett a vád: a törvényszék a vádlottat e büntett miatt ítélte el és ítélete a vádlott terhére egyáltalában, tehát a cselekmény minősítése tekintetében sem támadtatott meg perorvoslattal és minthogy a vádrendszer elvei és a büntető perrendtartásnak ezen alapuló rendelkezései elvileg kizárják annak megengedhetőségét, hogy egyedül a vádlott érdekében használt perorvoslattal megtámadott elsőbírósági ítélet bármely irányban a vádlott terhére felülvizsgálat tárgyává tétessék, e nélkül pedig, vagyis ebben az esetben a vád alapjává tett cselekmény a vádlott terhére a vádtól eltérő, abba bele nem foglalt alkatelem az ölési szándék levonásával való súlyosabb minősítése nélkül a birói hatáskör megsértésének megállapításáról szó sem lehet; és minthogy a törvény rendelkezésének helyes értelmezéséből okszerűen következik, hogy birói hatáskör megsértése mint

---

*) Közölve a Büntető Jog Tára XLIX. köt. 3. számában.

a hivatalból észlelendő semmiségi ok csakis a bűnvádi eljárás alapját képező vád és az esetleg használt perorvoslatok szem előtt tartásával állapítható meg: ezeknél fogva, miután az elsőfoku bíróságnak a vád tárgyává tett cselekmény felett törvényszerű hatáskörében hozott ítélete a vádlott terhére perorvoslattal meg nem támadtatott, a főügyész semmiségi panasza mint alaptalan elutasítandó volt.“

V.

A B. P. 437. §-a szerint: „A kir. Curia köteles határozatát a 426. §. 1. p. esetében az esküdtbíróság ugyane szakasz 2. és 5. p. esetében a törvényszék, egyébként a tábla által valóknak elfogadott tényekre alapítani.“

A B. P. eme rendelkezése határozza meg a Curia felülvizsgálati hatáskörét. E szerint a ténykérdést a Curia sohasem appreciálhatja s csupán azt vizsgálhatja, hogy arra az anyagi jogszabály helyesen alkalmaztatott-e (subsumtio). A dolog természetéből következik, hogy a ténymegállapításnak mindig teljesnek kell lenni, vagyis a „tettet“, a mire a vád irányult, (325. §.) a minősítésnek megfelelő körülményekkel felszerelten magában kell foglalnia; mert ha ez hiányos, a Curia kénytelen a 437. §. 5. bek. értelmében az eljárást megsemmisíteni. Sajnos, azt tapasztalom, hogy a ténymegállapítás igen sok esetben hiányos s a Curia aránylag igen ritkán él a 437. §. 5. bekezdésében meg-

határozott jogával; a minnek egyrészt az a következménye, hogy a felülvizsgálat nem történhetik oly körültekintéssel, mint kellene történnie, másrészt a helytelen ítéletszerkesztés lassanként vérévé válik a bíróságoknak, a mi szükségképen az anyagi igazság elsatnyulásával jár.

E helyen nincs hiba a törvényben, de hibás a gyakorlat. A törvény kifogástalanul előírja, hogy miként kell az ítéletet szerkeszteni; a bíróságok azonban — sajnos — ezt a szabályt csak kivételesen tartják meg.

Azt hiszem, nem tévedek, ha azt állítom, hogy bíránk még most is a kétfoku felebbezés gondolatvilágában élnek; nem tudják, vagy nem helyeznek reá súlyt, hogy ha a ténymegállapítást helytelenül teljesítik, a revisionális eljárást teszik lehetetlenné. Valójában rébuszokat fejt meg a Curia sokszor, midőn arra a kérdésre kell megfelelnie, hogy mi a ténymegállapítás, holott ezt jó alsófoku birói ítéletnek arithmetikai szabatsággal kellene feltüntetni. A helyett tehát, hogy a Curia csak a subsumtio kérdésével foglalkoznék, első sorban a ténymegállapítást kell tisztába hoznia. Így azután megtörténhetik, hogy a revisionális bíró tilos területre téved s belevág az alsófok souverain jogába: a ténymegállapításba.

Minél könnyebben elfogadja a Curia a helytelen ténymegállapítást, annál kényelmesebb az alsófok helyzete; de annál jobban összekuszálódik perorvoslati rendszerünk is. És minél

szélesebb csapáson jár a revisionális bíró a ténymegállapítás kijavításánál, annál nagyobb területet hódít el a ténymegállapításnak hozzá nem tartozó jogköréből. Miután pedig ez az elbirtoklás, melyre a Curiát az alsófok helytelen ténymegállapítása kényszeríti, azon garanciák nélkül történik, melyek az alsófoku eljárásban a bizonyítás felvételére vannak megállapítva, könnyű belátni, hogy a hatásköröknek ezen felcserélése perorvoslati rendszertünket sarkaiból forgatja ki.

Az ítélet tartalmát, a ténymegállapítást illetőleg, a B. P. 327. §. a) p. s a 328. §. határozzák meg.

Az előbbi szerint az ítélet rendelkező részében meg kell jelölni azt a bűncselekményt, melyben a bíróság a vádlottat bűnösnek találta a megkülönböztetésnek alapjául szolgáló körülményekkel. Ez a tett individualisatiója. A 328. §. szerint pedig: „az ítélet indokolásában ki kell fejteni, hogy a bíróság mely tényeket tart bebizonyítottaknak, továbbá felsorolandók azok az okok, melyek a jogi kérdésnek eldöntésénél, illetőleg a főtárgyaláson tett, de elutasított indítványok felett való határozat hozásánál irányadók voltak“.

Tehát az ítélet rendelkező része tartalmazza a minősítésnél alapul vett „tettet“ individualisálva. Az indokolás szintén magában foglalja ezt; s mindazokat a tényeket, melyek a rendelkező részben foglalt jogi kérdésnél alapul szolgáltak; ezenkívül, ha

valamely indítványt elutasítottak jogi okokból, de az alapul szolgáló tényt vagy annak egy részét bizonyítottak látták, ezt is ki kell domborítani s meg kell állapítani.

Minden büntető ítélet három főrészből áll; t. i. a bűnösség megállapítása; a minősítés és büntetés. A bűnösség megállapítása azt a birói kijelentést tartalmazza, hogy a vádlott azt a történelmi eseményt létrehozta, a mi a vád alapjául szolgál, ez a „tett“. Miután a minősítés dolgában a bíróságnak szabad keze van, a vádbeli „tett“ individualisáltan akkor fedí — mint két teljesen egyenlő kör — a birói ítélettel a vádlott terhére rótt tettet, ha a vádló minősítése egyezik a biró minősítésével. Ez perjogi igazság, mert a „megkülönböztetésre“ alkalmas történelmi mozzanatokból (327. §. a) pont) annyit kell tartalmazni az ítéletnek, a mennyi a minősítésnek megfelelő. Ezzel a vád tárgyát képező tett is individualisálva van s ugyancsak körül van írva a bűncselekmény is; miután pedig a vádló s biró minősítése egyező: sem a tett, sem a bűncselekmény egyéni meghatározása nem követeli több történelmi eseménynek a rendelkező részben való felvételét.

Ha azonban a vádló minősítésétől eltér a biró, a rendelkező részbe a „tett“-ből annyit kell felvennie, a mi a bűncselekmény „megkülönböztetéséhez“ (327. §. a) p.) szükséges. Ebben az esetben a 328. §-nak megfelelőleg, az indokolásban számol el a biró

az eltérésről s pedig úgy a tény mint a jogkérdés szempontjából.

Miután az alsófok a ténykérdéssel a bizonyítás s minősítés szempontjából foglalkozik, ha azt a többletet, a mire a vád szól: nem látja bebizonyítottának, ezt jelenti ki, ha pedig bebizonyítottának látja ugyan, de annak azt a jogi értéket, a mivel a vádló felruházta: nem tulajdonítja, megállapítja ugyan a ténybeli elemet, de kijelenti vagy — a mint a 328. §. mondja — felsorolja „azokat az okokat“, melyek arra indították, hogy a vádlónak ez irányban tett indítványaitól eltérjen. Például, ha bemászás útján elkövetett lopásra szól a vád s a bíró a lopást s a bemászást is megállapítja, a B. P. 327. §-ának a) p. értelmében a „bűncselekmény megkülönböztetésére“ alkalmas körülírásánál az ítélet s a vád, mint két egyenlő kör, fedik egymást. Ez az egyenleg nemcsak a rendelkező részben, hanem az indokolásban is megvan. Ha azonban a bíróság a bemászást nem állapítja meg, a vád historiai elemének ez a része már hiányozni fog a rendelkező részből, de a 328. §. értelmében a bíró ítéletének indokolásában köteles számot adni arról, hogy a bemászást miért nem állapította meg, azért-e, mert nem látta azt bizonyítottának, vagy azért mert a bebizonyított cselekménynek ez a része a „bemászás“ jogi fogalma alá nem vonható. Ez utóbbi esetben köteles az elsőbíróság vagy a felelbiteli bíróság megállapítani azt a történelmi mozzanatot, a miből

a vádló a bemászás fogalmát konstruálta. Az előtt nem volt szabálytalan az ítélet, ha csak annyit mondott, hogy „a bemászás nem volt megállapítható“, egyszerűen azért, mert a Curia is ép úgy ítélte a ténykérdésben, mint a törvényszék vagy a tábla, tehát megnézhetette a főtárgyalási jegyzőkönyvet s az ott felkutatott adatok alapján alkothatta meg ítéletét. Ma a Curia előtti eljárásban a bizonyítás anyaga oly esetekben, midőn anyagjogi szabály megsértéséről van szó, hét lakattal van lezárva. Ahhoz a revisionális bíróság nem férközhetik. Következésképp tüzetesen meg kell a ténykérdésben ítélő bírónak állapítania, hogy mit vett bizonyítottnak.

De nemcsak a minősítésnél, hanem minden más anyagi jogszabálynál is tartalmaznia kell az ítéletnek mindama ténymegállapításokat, melyekre a felek — akár a vádló, akár a védő — indítványait alapították s melyeket a bíróság nem fogadott el.

Igy értelmezendő a 328. §. 1. bekezdése, mely szerint „Az ítélet indokolásában ki kell fejteni, hogy a bíróság mely tényeket és mily okokból tart bebizonyítottaknak, továbbá felsorolandók azok az okok, melyek a jogi kérdésnek eldöntésénél, illetőleg a főtárgyalás során tett, de elutasított indítványok felett való határozat hozásánál irányadók voltak“.

Az első elolvasásra látható, hogy e jogszabály három rendelkezést tartalmaz, az első a bíróság anyagjogi állásfoglalásának (jogi

kérdés eldöntése); a második a felek anyagi jogi indítványuk elutasításának megindokolása; e két szabályhoz járul egy harmadik szabály, mely szerint: „az ítélet indokolásában ki kell fejteni, hogy a bíróság mely tényeket tart bebizonyítottaknak“.

Ezeket szem előtt tartva, az ítélet indokolásának három oly elemet kell tartalmazni, melyek a revisionális eljárásban nélkülözhetlenek:

- a) a ténymegállapítást;
- b) az erre alkalmazott minősítésnek; és
- c) a felek elutasított indítványainak indokolását. Miután az indokolásnak most taglalt elemei közül az első megköveteli, hogy mindama tények megállapíttassanak, melyek a bűncselekmény jogi értékelésére befolyással vannak — feltéve, hogy azokat a ténykérdésben ítélő bíró bebizonyítottaknak tartja — a dolog természetéből következik, hogy az elutasított indítványok megokolásánál azokat a tényelemeket is meg kell állapítani, melyekre a felek indítványaikat alapították.

A bíróságok a ténymegállapításnál a legtöbb hibát nem a minősítés, hanem a beszámítást s a bűnvádi eljárást kizáró okoknál követik el.

Ámbár gyakran hiányos a minősítésnek megfelelő ténymegállapítás is, de legmostohabban bánnak az elutasított indítványokkal s e körön belül különösen azokkal, melyek a

beszámítást vagy a bűnvádi eljárást kizáró okokra vannak alapítva.

Igen nagy kár, hogy a Curia a B. P. életbeléptetésével a legnagyobb szigorúsággal nem járt el az alsófoku bíróságoktól szerkesztett ítéletekkel szemben; s csak elvétve alkalmazta a 437. §. 5. bekezdését, mely pedig mindig alkalmazandó volna, valahányszor a ténymegállapítás az ítélet jogi álláspontjára, a felek indítványaira s különösen az anyagi jogszabálysértésre alapított semmiségi panaszra tekintettel nem perrendszerű. Erre vezetendő vissza az, hogy a legnagyobb részben ma is úgy szerkesztik az ítéletet, mintha a Curia felebbviteli s nem revisiónális bíróság volna.

Lássuk már most az ítéletszerkesztés technikáját esküdtbíróági ügyekben.

Az alapvető szabályt erre nézve a 355. §. 2. bekezd. tartalmazza, mely szerint: „A főkérdésben a vád alapjául szolgáló tett nemcsak a megkülönböztetésre alkalmas ténybeli körülményeknek, hanem a törvényben meghatározott alkotó elemeknek elősorolásával is körülírandó“.

A „ténybeli körülményeket“ a dolog természetének megfelelőleg, a vád tárgyát képező „tett“-ből vesszük. Ha a főkérdésben felvett minősítés megegyez a vádló minősítésével, a vádbeli „tett“ s a „megkülönböztetésre alkalmas ténykörülmények“ ép úgy fedik egymást, mint két egyenlő kör; vagyis

ugyanaz a viszony észlelhető e kettő között, mint a szakbiróság ítéleténél.

Ha azonban a 357. §. 3. bek. értelmében akár az esküdtek kérelmére, akár a bíróság saját kezdeményezésére súlyosabb minősítésre tesz fel kérdést — ebbe már a tettazonosság keretében oly tényelemeket is fel kell venni, melyek a vádlótól individualisált tetteiből hiányzanak.

Teszem azt — az ügyész szándékos emberölés büntette miatt emel vádat, az esküdtek pedig gyilkosság miatt is kéri a kérdés feltételét. Ebben az esetben az előre megfontolt szándék a vádló individualisációjával szemben egy többletként jelentkezik.

A főkérdés szerkesztésénél s különösen annak meghatározásánál, hogy mily és mennyi ténykörményt vegyünk fel a kérdésbe, két dolgot kell szemünk előtt tartani, az egyik az, hogy a főkérdésből a tettazonosságnak ki kell tünni; tehát mindenesetre felveendőek azok a tények, melyek a tettazonosság megállapításához szükségesek.

Ezen kívül, ha az említett tények arra nem volnának elegendők, fel kell venni azon ténybeli elemeket is, melyek szükségesek ahhoz, hogy a Curia felülvizsgálhassa azt, hogy az esküdtek a megállapított tényekre helyesen alkalmazták-e az anyagi jogszabályokat.

Ezek a tényálladáki vagy constitutív elemeknek megfelelő ténykörmények.

Bizonyára, a ki ezek iránt a nagyfon-

tosságu kérdések iránt érdeklődik, emlékezni fog Stenglein*) és Mittelstädt**) érdekes fejtegetésére, melyben a német büntető jogtudománynak e kiváló oszlopai kimutatták, hogy a németbirodalmi törvényszék a kérdések helytelen szövegezése miatt tehetetlenül áll az esküdtbírói ítéletekkel szemben; s főképp a törvény ellen intézték támadásukat, azt állítván, hogy a törvény szerkezete hibás a kérdések szövegezésére vonatkozólag, minek folytán az esküdtbírói ítéleteihez a revisionális bíróság nem férkőzhetik.

Helyesen jegyezte azonban meg ezzel szemben Dalcke, ***) hogy nem a törvényt kell okolni, hanem a Reichsgericht judikaturáját, mert a főtörvényszéknek lett volna feladata oly joggyakorlatot kifejleszteni, mely inkább a konkrét körülményeknek a főkérdésbe való felvételét kívánja, mint annak mellőzését s éppen az ellenkezője történt: a specialisatio ellen foglalt állást, a minek az lett a következménye, hogy a revízió lehetősége csaknem a semmire zsugorodott össze esküdtbírói ügyekben.

Nagyon csodálkozom azon, hogy mikép lehet a főkérdés ténybeli elemeire vonatkozó szabályt annyira félreérteni, mint ez Németországban is történt.

---

*) Gerichtssaal 34. k. 161. l., 44. k. 400. l.

**) Gerichtssaal 37. k. 557. l.

***) Fragestellung 62. l.

Ugyszólván csaknem a „tetta zonosság“ szempontja domborodik ki mindenütt s szemet hunynak egy másik nem kevésbé fontos követelmény előtt. Még a törvény indokolása is helytelen nyomon halad, mikor ezeket mondja : „Ob und inwieweit nach der Lage des einzelnen Falles eine Specialisirung im weiteren Umfange (d. h. als zur Individualisirung erforderlich) wünschenswerth sei, muss der Prüfung des Richters anheim fallen.“ *)

Olyan perorvoslati rendszernél mint az osztrák, német s a mi B. P.-unk, mely az alsófok ítéletét anyagjogi szempontból minden tekintetben a revisionalis bíróságnak felülvizsgálata alá bocsátja, sőt törvénynek megfelelő ítélet hozatalára is feljogosítja, ha a hiba subsumtio dolgában történt, nem lehet kizárólagos szempont a tettazonosság kérdése, tehát nem függhet a bírótól az sem — a mint a német törvény indokolása mondja, — hogy mily ténybeli körülmények vétessenek fel a főkérdésbe. Akár az individualisatio, akár a specialisatio elvét fogadjuk is el, a kérdés ténybeli tartalmát a revisio jogi természete határozza meg.

A kérdések szövegezésénél tehát a bíróság sohase kizárólag azt tartsa szem előtt, hogy mikor van a „tett“ individualisálva, hanem ezzel kapcsolatosan azt is vegye figyelembe, hogy a revisionális bíróság esküdtbíró-

---

*) H a h n : Materialien I. k. 225. l.

sági ügyekben, mikor a subsumtiót felülvizsgálja, a felülvizsgálatnál teljesen a kérdések tartalmára van utalva (437. §. 1. bek.). Ha a jogi minősítésnek megfelelő tényeket itt feltalálja, felülvizsgálhatja az esküdtbiróság ítéletét, ellenkező esetben az esküdt nemcsak a bizonyításban, hanem a jogkérdésben is végleg döntött. Ha végignézünk az esküdtbiróság judicaturáján, éppen nem mondhatjuk, hogy az kifogástalan; sőt talán még több s jogosultabb panaszt emelhetünk az ellen, mint Stenglein a Mittelstädt emeltek a német joggyakorlat ellen. A vád azonban mindazok ellen irányul, a kik a kérdések szövegezésére befolyással vannak.*)

Halomszámra állithatnám össze tapasztalati adataimat e téren. A felek nem arra helyezik a súlyt, hogy a Curia által felülvizsgálható tartalommal szerkesztessenek a kérdések, hanem különösen a védelem arra törekszik, hogy lehetőleg a beszámítást kizáró okra tegyenek fel kérdést, habár arra a bizonyításban nincs is semmi alap.

Igy azután a kérdés tartalma alárendelt jelentőségűvé válik; holott éppen ezen fordul meg subsumtio szempontjából a revisio lehetősége.

Ehhez járul az is, hogy a Curia esküdt-

---

*) A kérdések szövegezésére igen becses utmutatást találunk dr. Lukács Adolfnak „Az esküdtbiróság“ cz. művében, 88. s köv. l.

birósági ügyekben nagyon tartózkodó a 437. §. 5. bek. foglalt ama jogának gyakorlatánál, mely szerint, ha hiányos a ténymegállapítás, megsemmisítheti az ítéletet s új eljárást rendelhet. Az a felfogás látszik uralkodni, hogy a kérdés szabálytalan voltát és hiányos tartalmát a 427. §. 4. p. értelmében, vagyis alaki semmisségi panasz útján lehet csak orvosolni.

Tudvalevő dolog, hogy az ilyenmő szabálytalanság csak a felek panasza folytán orvosolható, de soha sem veendő hivatalból figyelembe, minek következménye az, hogy a Curia, bármily hiányos is a kérdések szabálytalan szövegezése miatt az esküdtbirósági ítélet ténymegállapítása s bármily világos is az anyagi törvénytértés, az említett helytelen felfogás miatt elsurran az érdemleges felülvizsgálat mellett s felülvizsgálatlanul hagyja a jogszabálysértést.

Ez a felfogás, a mily téves, ép oly veszedelmes is s ha elvi éllel kihegyeződik s mély gyökeret talál verni, ismét erősen megnyirbálja a Curia hatáskörét. Miután pedig eme felfogásnak megszilárdulása teljesen a Curiatól függ, ha azt elfogadja, valóságos harakirit hajt végre önmagán. Mert ezzel legfontosabb hatáskörének, az esküdtbirósági ítéletek anyagjogi felülvizsgálatának lehetősége elől zárkózik el.

Midőn a B. P. 437. §. 1. bek. kijelenti, hogy a Curia köteles határozatát az esküdtbiróság által valóknak elfogadott tényekre alapítani s az 5. bekezdés

kimondja, hogy ha anyagi semmiségi ok fenn van a ténymegállapítás nem kimerítő, a Curia az ítélet megsemmisítésével új eljárást rendel, minden kételyt kizáró módon feljogosította a Curia arra, hogy a ténymegállapítás kimerítő voltát az anyagi törvény alkalmazhatása végett esküdtbíróági ügyekben is ellenőrizze. Ha tehát hiányosnak tartja, joga van azt megsemmisíteni s új eljárást elrendelni.

Annak meghatározása végett, hogy a szabályszerűen szerkesztett kérdésnek mely tényelemeket kell tartalmazni, a 355. §. ama rendelkezését kell szem előtt tartani, mely szerint a kérdésbe a „ténybeli körülményeken“ kívül fel kell venni a vád szerint alkalmazandó törvényben meghatározott alkotó elemeket is. Az alkotó elemek alatt a törvény a tényálladáki vagy constitutív elemeket érti.*) Ezek: a subjectiv bűnösség, tárgy, eszköz, cselekvés és eredmény. Ha végignézzük B. T. K.-ünket, minden egyes bűncselekménynél tüzetesen meghatározva találjuk a tényálladáki elemeket. Így pl. a lopásnál: az eltulajdonítási célzat, idegen ingó dolog, a tettestől különböző személynek birtoka vagy birlalata; elvétel. Ezeket a tény-

---

*) V. ö. Finkey Ferencz: „A magyar büntető jog tankönyve“ című igen értékes s alapos művét, 131. l.; továbbá Finger: Lehrbuch des deutschen Strafrechts 1904. év, 115. l. Binding: Handbuch 178. Merkel: Lehrbuch: 34. Garraud: Traité théorique et pratique du Droit pénal Français első kiad. I. k. 161. s k. l.

álladéki elemeket mind fel kell venni a kérdésbe, mert ezek — a mint a B. P. 355. §-a mondja — a lopás alkotó elemei. Már most, ha nem csupán a tettazonosságot akarjuk a kérdésben körülírni, hanem úgy akarjuk — a kérdéseket is tartalmazó — esküdt-birosági ítéletet szerkeszteni, hogy a Curia a vitássá tett jogi elemeket felülvizsgálhassa, akkor mindegyik jogelemnek megfelelő ténybeli elemet is fel kell venni a kérdésbe.*)

---

*) Azért használom csak általában a „kérdés“-t, mert az itt kifejtettek szerintem nemcsak a fő-, hanem a kisegítő és mellékkérdésre is alkalmazandók.

Tudatában vagyok annak, hogy nem minden constitutív elemnek megfelelő tényelemeket lehet különválasztva szemléltetővé tenni. A bemászás, betörés, ingó dolog stb.-nek mindig megfelel valamely külvilági jelenség; de a szándéknál, gondatlanságnál, öntudatlan állapotnál stb. ezen psychikai jelenségeknek megfelelő ténybeli elemeket nem vagyunk képesek megjelölni. Ugy áll tehát a dolog ezekenél az ismérveknél, hogy a mit a jogász jogi elemnek nevez (szándék stb.), annak a történelmi valóság szempontjából sem tudunk más nevet adni. Vagyis a jogi elem összefolyik a ténybeli elemmel. Ebből azonban nem az következik, hogy azokat kivonjuk a revisio köréből, hanem ellenkezőleg: az, hogy a revisionális eljárásban azokat is felülvizsgáljuk. Ebhez semmi fictio nem szükséges; mert ha minden jogi vagyis tényálladéki elemet felülvizsgál a revisionális bíróság, az elvont, meg nem testesíthető jogi elemeket is felül kell vizsgálnia, habár azokhoz csak az alsófok által megállapított tényekből való következtetés útján férközhetik.

Látható ebből, hogy bűnperben a tény- és jogkérdés megkülönböztetéséhez szükséges elemek hol keresendők.

Mielőtt azonban erre a tételre áttérnék, az esküdtbirósági ítélkezésnek még egy nagy hiányára mutatok rá, a mi a revisionális eljárást az anyagi jog terén csaknem teljesen lehetetlenné teszi.

Kiemelem mindenekelőtt, hogy a B. P. 427. §-ának első és utolsó bekezdése szerint esküdtbirósági ügyekben anyagi semmisségi okokból semmisségi panaszszal lehet élni.

Ámbár az anyagi jogszabály a fontosabb, mert hiszen az eljárási szabályok csupán arra valók, hogy azok segítségével az anyagi törvény helyesen alkalmaztassék, mégis azt tapasztaljuk, hogy esküdtbirósági ügyekben a revisionális eljárás csaknem mindig alakszertüségnek közt mozog. Nem csupán a helytelen ténymegállapítás ennek az oka, hanem az, hogy a kérdések mikénti szerkesztésével oly rendszert alkotunk, mely teljesen lehetetlenné teszi azt, hogy a Curia oly anyagi jogi álláspontra helyezkedjék, melyet a felek panasznál, vagyis az anyagi jogi sérelmeket nem vizsgálhatja felül.

Szakbiróság elé tartozó ügyekben meg van adva az eshetőség arra, hogy a Curia az alsófok jogi megállapításától eltérőleg eszközölje a subsumtiót, esküdtbirósági

ügyekben azonban ez, sajnos, ki van zárva. Ugy áll tehát a dolog, hogy a B. P.-nak az a rendelkezése, mely szerint az esküdtbíróági ügyekben anyagi semmiségi okokból is lehet panaszszal élni, a Curiára csaknem teljesen elméleti értékű szabály. S a B. P. — ép úgy az osztrák s a német bp. is — nemcsak a ténymegállapítás dolgában tette a juryt souverainné, hanem az anyagi jog alkalmazását is kiszolgáltatta annak.

Jól tudjuk, hogy a kontinentális államokban az esküdtbíróági intézmény rendezésénél döntő szerepet vitt a francia törvényhozás s így ezen súlyos vád alaposságának kimutatása végett, melyet most emeltem, nemcsak B. P. unk, hanem vele együtt az osztrák s német bp. ellen is, vissza kell mennünk a francia törvényre s kutatni kell az esküdtbíróági intézmény fejlődését.

Tudjuk jól, hogy Montesquieu mily befolyást gyakorolt az 1791. és 1796. évi francia törvényekre. Ő volt az, a ki világgá bocsátotta azt a gondolatot, mely szerint: „Le peuple n'est pas jurisconsulte; toutes les modifications et temperaments des arbitres ne sont pas pour lui; il faut lui présenter un seul objet; un fait et un seul fait; et qu'il n'ait qu'à voir s'il doit condamner ou absoudre“.*) Ugyanezt vallotta Beccaria és Filangieri.**)

*) Esprit des lois liv. VI. chap. 4.

***) Hélie: „Traité de l'instruction criminelle“ VIII. 5.

Az 1796. évi törvény 374. cikke ezen eszmék hatása alatt a kérdések tartalmára előírta, hogy az első kérdés az objectiv tényálladékokat, a második a bűnrészséget, a harmadik az alanyi bűnösséget és a súlyosító s enyhítő körülményeket tartalmazza. Szabály volt Franciaországban, hogy az esküdtszék ítélt a ténykérdésben s a büntetést a bíró állapítja meg. *)

Az 1808-iki törvény már szélesebb jogkört biztosít a jurynak, a mennyiben 337. cikkében előírja, hogy a bűncselekmény megnevezésével kell a kérdést feltenni: „L'accusé est-il coupable d'avoir commis tel meurtre, tel vol ou tel autre crime, avec toutes les circonstances comprises dans le résumé de l'acte d'accusation“ ?

A francia írók, a mint Meyer kimutatja a törvény eme rendelkezését akkép értelmezik, hogy a jury nemcsak a tény-, hanem a jogkérdésben is ítélt.**)

A német partikuláris jogban még jobban kidomborodik ez a felfogás, mert már ott határozottan a jury hatáskörébe utalják ugy a tény-, mint a jogkérdést.***)

Az osztrák, német s a mi B. P.-unk megalkotásánál pedig már vitán felül állott az, hogy a jury dönt ugy a tény-, mint a jogkérdésben.

*) Meyer: That- und Rechtsfrage 49

***) I. M. 69.

****) Zachariae: Handbuch des deutschen Strafprozesses II. 494. s. k. l. és Meyer I. M. 113. s. k. l.

A mint láttuk, kezdetben, a francia jogban a jury csak a ténykérdésnek volt ura s midőn a későbbi törvényhozások a jogkérdést is ennek hatáskörébe utalták, nem vették észre, hogy az átmenet nem oly egyszerű s a jurynek a jogkérdésben való kellő ellenőrzése szükséges. E végből kívánatos, hogy a kérdések szerkezete nyújtsen biztosítékot az iránt, hogy a jury határozatára alapított esküdtbíróági ítélet a revisionális bíróság által felülvizsgálható legyen abból a szempontból, hogy a jury az anyagi jogot helyesen alkalmazta-e vagy nem.

Ezt a körütekintést a törvényhozások elmulasztották s ma úgy áll a dolog, hogy az esküdtbíróóság ítélete az anyagi jog szempontjából a legtöbb esetben nem vizsgálható felül; s így a legsúlyosabb büntettek esetében a jogban járatlan esküdt nemcsak a ténykérdésben, hanem a jogkérdésben is végleg dönt.

Ennek egyedüli oka az, hogy a tény- és jogkérdés egy kérdésben foglaltatik össze.

Ennek azután az a következménye, hogy ha az esküdtek valamely kérdésre „nem”-mel felelnek, nemcsak a jog-, hanem a ténykérdést is negatív értelmében döntenek el s így semmi ténymegállapítást sem tesznek. A szakbíróóság előtti eljárásban a rendelkező részben s indokolásban is külön van választva a bizonyítás s jogi szempontból való felmentés; az ítélet az előbbi esetben a

326. §. 2., az utóbbi esetben pedig a 326. §. 1., 3, 4. pontok valamelyikére van alapítva; a 328. §. pedig előírja, hogy a bíró adjon számot arról, hogy mily tényeket tart bebizonyítottaknak vagy be nem bizonyítottaknak; továbbá ki kell fejtenie a bebizonyított tényekre vonatkozólag azoknak jogi értékelését.

Esküdtbírószági ügyekben is kiemeli a B. P. 355. § a — mint azt imént láttuk — a ténybeli és jogi elemeket, ámde egy kérdésbe foglalja a egy válaszsza dönteti el azokat, a minnek az a következménye, hogy esküdtbírószági ügyekben egyre megy, akár a jog, akár a bizonyítási szempontjából mentik fel a vádlottat. Igaz ugyan, hogy ez a vádlottra közömbös; de nem az a vádlóra, mert ha a felmentés jog okokból történik, szakbírószág elé utalt ügyekben revisióval élhet, míg esküdtbírószági ügyekben ez ki van zárva, mert az előbbi esetben, van ténymegállapítás, az utóbbiban nincs. De nem csupán a vádlóra, hanem a vádlottra is hátrányos ez a rendszer, sőt talán ez utóbbira többször az, mint a vádlóra.

Jusson eszünkbe, hogy a beszámítást kizáró okok szabály szerint a főkérdésbe foglalandók, még pedig akként, hogy a főkérdésre adott igenlő válasz kizárja fenforogásukat. (358. §.) Tudjuk jól, hogy a jury, ép úgy mint a szakbírószág, a beszámítást kizáró körülményre nézve két okból jelentheti ki, hogy az nem forog fenn, t. i. vagy

azért, mert annak tényelemei nincsenek bebizonyítva, vagy azért, mert a kérdésben foglalt jogi elemeket nem látja alkalmazhatóknak a bebizonyítottnak vett tényekre. Előbbi esetben nem használható perorvoslat esküdtbirósági ügyekben, utóbbi esetben azonban a 427. §. szerint helye van ugyan annak, de, ha az esküdtek megállapították a bűnösséget, az nem érvényesíthető, mert a beszámítást kizáró oknak megfelelőleg semmi ténymegállapítást sem tettek. Ugyanez az eredmény akkor is, ha a 358. §. 2. bek. értelmében külön kérdést tesznek fel a beszámítást kizáró okokra: a „nemleges“ határozatból nem tűnik ki, hogy az a bizonyításra vagy jogi okokra van-e alapítva. Egy azonban kétségtelen, az, hogy semmiféle tény megállapítva nincs s így a Curia nem vizsgálhatja felül az ítéletet a 385. §. 1. c) p. alapján.

S így elmondhatjuk, hogy a B. P. a 427. §-al megadja ugyan anyagi jogszabály-sértés czimén a revidióhoz való jogot a feleknek esküdtbirósági ügyekben, de az esküdtbirósági eljárást a kérdések szerkesztésével úgy rendezi, hogy ez a szabály csak írott malaszt marad.

Az a csodálatos a dologban, hogy ezt mindenkinek kell éreznie s mégis a törvényhozások vakon követik egymást a kérdések helytelen szabályozásában s nem gondolják meg, hogy ily módon, midőn a francia tör-

vényhozásnak azzal az elvével szakítottak, mely szerint a jury csak a ténykérdésben dönt s hatáskörébe utalták a jogkérdést, tulajdonképen a juryt nem csupán a tény-, hanem a jogkérdések is souverain urává tették. S ma úgy áll a dolog, hogy a Curia az esküdtbíróági ügyeket csak alaki szabálytalanság szempontjából vizsgálhatja felül, de az anyagi jogszabályt nem revidálhatja. A ki ezt helyesnek tartja, az ellentétbe jön a perjog alapelveivel s implicite azt jelenti ki, hogy a laikus esküdt teljesen megbízható jogász, a ki az anyagi jog alkalmazása körül nem tévedhet; tehát ítéletét nem kell revisio alá bocsátani. Hagyjuk meg hát a revisiót kizárólag a szakbíróóság, a jogászbírák ítélete ellen, mert ezek a tanult jogászok gyengébb juristák a laikusoknál.

Sőt még tovább megyek. Midőn alaki jog szempontjából felülvizsgáljuk az esküdtbíróóság ítéletét, akkor sem a jury jurisdictionját vizsgáljuk felül, hanem a jogászbírákat, mert az alaki szabálytalanságokat (384., 427. §§.) a szakbíróóság s nem a jury követi el. Még az esküdtek határozatában lévő homályosságért (427. §. 6. p.) is a szakbíróóság felelős s nem az esküdtszék. (370. §.)

Jóllehet, a kontinentális esküdtszék már száz éves multra tekint vissza s jóllehet, már a fejlődés tetőpontjára kellett jutnia, a mit legjobban bizonyít az, hogy erős támadások intéztetnek az ellen csaknem minden oldalról,

a mi nemcsak a kifejllettséget, hanem ennél többet: a decadentiát szokta jelezni a társadalmi intézmények fejlődésében, mindazonáltal ki kell jelentenünk, hogy az intézménynek eme tulérettége éppen nem bizonyítja, hogy az a tökéletesedés kellő magaslátára is el tudott jutni. Az imént elmondottakból látjuk, hogy az esküdtbiróság ítéletét nem tudták revisionábilissá tenni; midőn az eljárást kiépitették, nem hozták azt kellő összhangba a perorvoslatok rendszerével. A kapkodás és tájékoztatlansággal találkozunk lépten nyomon.

Mintául fogadják el a kontinensen a francia esküdtszéket, de meg akarják azt hibáitól nyirbálni s ezzel ujabb hibákat követnek el. Érdekesen domborodik ez ki a törvényhozások fejlődéséből. Csak egyetlen egy kérdés fejlődését mutatom be ennek illusztrálásául, a közvádó semmiségi panaszának történetét felmentő esküdtbirósági ítéletekkel szemben.

Kiindulási pontul szolgált a Code d'Instruction criminelle 409. §-a, mely szerint felmentő ítélet esetében az ügyész a vádlott ellen csak a jogegység érdekében használhat perorvoslatot. Ugy látszik, a semmitőszék is megdöbbsenta jurynek ebből a szabályból folyó teljhatalmától, mert a gyakorlat oda fejlődött, hogy a felmentő ítélet csak akkor „noli me tangere“, ha szabályos eljárás folytán jön létre.*)

*) Helié: Traité de l'instruction criminelle VIII. 374. lap.

Megszédítve attól a nagy horderejű s a védelemre kedvező garantialis szabálytól, mely a 409. §-ban foglaltatik, az 1852. évi porosz bp. is szükségesnek tartotta azt átvenni (109. §. 2. bek.). A német bp.-ból azonban ez a rendelkezés hiányzott, ámde az igazságügyi bizottság beékelte ezt a szabályt a tervezetbe s ma a 379. §. foglalja magában az erre vonatkozó anyagot.*) A közvádlót a német bp. 379. §-a nem fosztja meg teljesen felmentő esküdtbirósági ítélettel szemben a perorvoslattól, hanem megengedi azt bizonyos eljárési szabálytalanságok esetén, különösen, ha a szabálysértés a kérdések feltevésénél követtetett el.**)

A közvádlónak ilyen módon korlátozott perorvoslati joga azonban nem orvosolja azt a hibát, mely a kontinentális esküdtzéki eljárásban mindenütt érezhető, hogy t. i. a revisionális bíróság az esküdtbiróság anyagjogi tévedéseit nem vizsgálhatja felül.

Helyesebb alapon állott az 1850. évi osztrák bp., mely az esküdtbirósági eljárást a revisióra tekintettel szabályozta. E szerint a közvádló semmiségi panasza akkor volt kizárva (355. §.), ha a jury a vádlottat „nem bűnösnek“ mondta ki (340. §.), ha azonban az

*) H a h n : Materialien 1886. évi kiadás 1605. s 1606. l.

**) Alapjában elhibázottnak tartja ezt az intézkedést és pedig teljes joggal: L ö w e Kommentar : 10. kiadás 822. lap; K r i e s : Lehrbuch 677. l. s 671. l., a hol erősen kárhoztatja, hogy az esküdtbiróság ítélete nem revisionábilis.

esküdtek által megállapított cselekményben a bíróság nem látván kriminalitást: felmentő ítéletet hozott, helye volt a revisionnak. *)

Az osztrák törvényben benne volt a helyes gondolat csirája, azt azonban, a helyett, hogy kifejlesztettük volna, el hagytuk senyvedni; de megvolt az az 1867-iki sajtó-eljárásban is, de abban is csak a hibákat láttuk s a jó gondolatot nem vettük észre. És így a modern esküdtszéki intézményre teljesen ráillik a közmondás: „A nép szava Isten szava!” mert földi hatalom a jury dolgába nem avatkozhatik soha.

Csodálatosképen egyetlen eset mégis van, mikor megtudjuk, hogy a felmentés bizonyítás, vagy beszámíthatlanság okából történt-e? Ez akkor fordul elő, midőn a vádlott a bűncselekmény elkövetésekor még nem volt 16 éves; ilyen esetben „külön kérdés teendő fel arra nézve, hogy az elkövetés idején meg volt-e a bűncselekmény bűnösségének felismerésére szükséges belátása vádlottnak“. (360. §.)

Ez a kettéválasztás arra való, hogy ha a cselekmény elkövetése megállapíttatik a vádlott ellen, de a beszámíthatóság tárgyában nemleges választ adnak az esküdtek, a B. T. K. 84. §-a alapján javító intézetbe legyen szállítható.

Ime ebben az esetben a tény- és jogkérdésre elkülönítetten határoznak az esküdtek, mert hiszen a beszámíthatóság kérdése nem tény-, hanem jogkérdés.

**) Ullmann: Lehrbuch. 765.

Ha abból a szempontból, hogy javító-intézetbe legyen a fiatal koru bűnöző szállítható, külön döntetjük el a juryvel a tény s a jogkérdést, vajjon a revisio lehetősége szempontjából nem volna-e kívánatos külön megállapíttatni azt is, hogy a vád történelmi elemét elkövette-e a vádlott s ismét külön a jogkérdést?*)

*) Tudvalevő, hogy az 1867. évi sajtóeljárás 60. §-a hasonlóképp kettévágta a tény- és jogkérdést s az előbbire s az utóbbira is külön-külön kellett kérdést intézni az esküdtekhez. A mint Fayer László rámutatott, („Magyar Bűnvádi eljárás“ 361. l.) ebből a kettéválasztásból helyrehozhatlan ellenmondások keletkeztek. Megállapították ugyanis az esküdtek, hogy vádlott a terhére rótt cselekményt elkövette s mégis a jogkérdésre nemmel válaszoltak. Ez a sajtóeljárás szerint hiba volt, de csak azért, mert nem lehetett ellene perorvoslással élni. Tudvalevőleg a 91. §. szerint csak négy eljárási szabálytalanság okából lehetett a Curia-ra perorvoslással élni; de anyagjogi sérelem czimén ki volt zárva a perorvoslat. Így azután nem vizsgálhatta felül a Curia a megállapított cselekményt a subsumtio szempontjából és bármily helytelen volt is a jogi okokból történt felmentés, ha az eljárás szabályszerű volt, az előtt szemet kellett hunyni a Curianak. A B. P. rendszere azonban egészen más, ha a főkérdésben a tények megállapíttatnak, a B. P. 385. §-ára alapított semmiségi panasz esetén bármily képtelen anyagi sérelmet helyreüthet a kir. Curia, s a 437. §. 3. bek. értelmében a törvénynek megfelelőleg ítélt. Természetes az in pejus használt semmiségi panasz esetén a vádlott javára eljárási biztosítókat kellene felállítani (pl. kötelező védelem stb.) Az ide vonatkozó részletkérdésekkel azonban e helyütt nem foglalkozhatom.

Ebben az esetben a historikum nem a bűnösségre, hanem a történelmi igazság megállapítására szólana s a bűnösség a jogkérdésnél dőlné el. A formula tehát az első kérdésre úgy szólana: „való-e az, hogy... stb.“ a jogkérdés pedig, mely a 355. §-nak megfelelőleg „a vád szerint alkalmazandó törvényben meghatározott alkotó elemeket“ tartalmazná ténybeli elemek nélkül, már a bűnösségre szólana, mert a bűnösség nem abban van, hogy a vádlott bizonyos cselekményt elkövetett (történelmi esemény), hanem abban, hogy azért az anyagi jog szerint felelősséggel tartozik.

A fentebb között Weber Izidor-féle esetben (IV. alatt) nézzük, hogy kellett volna a tény- és jogkérdésre különválasztva a kérdést feltenni.

I. ténykérdés: Való-e, hogy Olaszliszván 1903. április 4-én Kolompár András a Weberék korcsmájában, a hol garázdálkodott s ezért pálinkát nem kapott, a korcsmában levőket a csizmaszárából kihuzott késsel leszurással fenyegette; midőn pedig ezek segélyért kiáltottak, ezt meghallotta a padláson zabot lapátoló Weber Izidor; lapáttal a vállán nyomban leszaladt s midőn a korcsmaajton belépett, fenyegető mozdulattal, késsel kezében magával szemben találta Kolompárt, a kít — nehogy ez őt leszurja — a lapáttal föbe vágott, minek következtében Kolompár másnap meghalt?

Természetes, az esküdtek a 367. §-nak

megfelelőleg erre a kérdésre is felelhetnének részben „igen“-nel, részben „nem“-mel.

Pl. Igen, de Kolompár sem a korcs-mában levőket, sem Weber Izidort nem fenyegette.

II. jogkérdés: ha az I. kérdésre az esküdtek „igen“-nek feleltek

A. kérdés: (B. T. K. 306. §-ára) Weber Ignác az I. alatt körülírt módon Kolompár András testét szándékosan, de ölési szándék nélkül bántalmazta-e és Kolompár András ezen testi sértés folytán halt-e meg? **ha igen:**

B. kérdés: (B. T. K. 79. §-ára) Weber Ignácznak az I. alatti kérdésben körülírt cselekménye az ő vagy a korcs-mában levők személye vagy vagyona ellen intézett vagy azt fenyegető jogtalan és közvetlen megtámadásnak elhárítására szükséges volt-e? **Ha a II. B.-re nem:**

C. kérdés: Weber Ignác fent körülírt cselekményét erős felindulásban követte-e el? **ha igen:**

D. kérdés: Az erős felindulást az okozta-e, hogy a sértés folytán meghalt Kolompár András Weber Ignácot jogtalanul súlyosan bántalmazta és a testi sértés ezen felindulásban rögtön követtetett e el?

A tény- és jogkérdésnek ekkénti szétválasztásánál, ha az I. kérdésre az esküdtek „nem“-mel határoznak, tudjuk, hogy a felmentés bizonyítási okokból történt, ha pedig arra „igen“-nel határoznak, bármelyikét ál-

lapítsák is meg a jogkérdésnek, a felek semmiségi panasza esetén a Curia a megállapított tényállásra a törvényt megfelelően alkalmazhatja. Míg a mostani rendszer mellett, ha a B. T. K. 306. §-ában meghatározott büntettségben mondják ki az esküdtek a vádlottat bűnösnek, a Curia sem a B. T. K. 79. §-át, sem a 307. §-át nem alkalmazhatja, mert az ezen szakaszokra feltett kérdésre „nem”-mel határozván az esküdtek, oly tényelemeket, melyekre a 79. vagy 307. §. volna alkalmazható, nem állapítottak meg. Holott megeshetik, hogy a tényállást bizonyítottoknak látják s csupán a B. T. K. 79. s 307. §§-ai alá nem a karják az t subsummálni. Miután azonban a jury subsumtio dolgában a Curia ellenőrzése alatt áll, az ajánlott kettéosztás mellett a Curia a ténymegállapítást bármily anyagjogi szempontból felülvizsgálhatná.

VI.

Imént láttuk, hogy a ténymegállapítás mily nagy szerepet visz a revisionál; ennek szabatos vagy kevésbé szabatos megállapításától függ a revisio vagyis a jogkérdés felülvizsgálatának lehetősége. A mily sok kívánni valót hagy hátra a gyakorlat a ténymegállapítás dolgában, ép oly laza talajon áll az a jogkérdés meghatározásánál is. Hiányzik ebből a rendszeresség, az elvi álláspont s ha végigtekintünk a judicaturán, azt látjuk, hogy felsőbiróságunk sem találta még

meg azt a vezérfonalat, mely a jogkérdés meghatározásánál a helyes *utra kalauzolja*.

A „jogkérdésre“ vonatkozó *judicaturát összeállítottam**) s ebből az összeállításból következőket emelem ki.

A gondatlanságot a *Curia* ténykérdésnek jelentette ki az 5., 34. esetekben; ezzel szemben azt tapasztaltam, hogy *ujabban* ezt jogkérdésnek tekinti. (44.)

Ölés esetén a szándék jogkérdés (3.); hasonlóképen az, hogy hamis községi bizonyítvány kiállításánál a bizonyítvány szándékosan állított-e ki (7., 53.); ellenben a lopásnál a jogtalan eltulajdonítási szándék ténykérdés (35.); orgazdaságnál a „tudat“ jogkérdés (45.); okirathamításnál (50.) és jogtalan eltulajdonításnál a szándék szintén jogkérdés (55.).

A bűnösség felismeréséhez szükséges képesség jogkérdés (23.), másszor ténykérdés (42.).

A „jogtalan eltulajdonítás“ ténykérdés (25.). Ténykérdés, hogy vádlott sértettet szándékosan és jogtalanul bántalmazta (31.), hasonlóképen az, hogy az eskü hamis-e vagy nem (32.); az, hogy sértett „nyomorékká“ lett, ténykérdés (37.); az öntudatlan állapot jogkérdés (40., 51., 52.); a segély nélküli állapot a B. T. K. 287. §-a esetében jogkérdés (43.); a cselekmény kísérlete jog-

---

*) A „Bűnvádi Perrendtartás az összes mellék-törvényekkel“, Grill-féle törvénytár II. kiad. 282. l.

kérdés (46.); jogos védelemnél a védelem „szükséges“ volta jogkérdés (54.); ugyszintén jogos védelem túlhágásánál az ijedtség, megzavarodás, félelem (57.); valamint hatóság elleni erőszaknál a fenyegetés jogkérdés (6.); ugyanaz a ravasz fondorlat csalásnál (4.); az elévülés (9.) s jogtalan elsajátításnál a dolog eltagadása (8.).

Látjuk ezekből az esetekől, hogy a joggyakorlat még forrongásban van s alapvető kérdésekben is (szándék, gondatlanság) találunk ellentétes határozatokat; általában azonban konstatálható, hogy a gyakorlat az esetek többségében a helyes irány felé hajlik; elvi érveléssel azonban egy kijelentés sincs megindokolva.

A B. P. a jogkérdés fogalmát nem határozza meg, de ezt nem is teheti, mert a jogkérdés anyagi szabály, tehát annak meghatározása a perjog keretébe nem is tartozhatik. Mindazonáltal a B. P. az anyagi semmiségi okok meghatározásával oly biztos utat jelölt meg, melyen lehetetlen az eltévelyedés s ki van zárva az is, hogy e kérdésben a Curia a törvény szellemével ellentétesen határozzon.

Midőn a B. P. a 385. §-ban tüzetesen meghatározta az anyagi semmiségi okokat s a 427. §. 1. bek.-ben kijelentette, hogy anyagi semmiségi okok esetében helye van a revisionnak, ezzel implicite azt is kijelentette, hogy minden oly elemet, mely az anyagi jog köréből való, jogkérdésnek kíván tekinteni.

Lássuk már most a 385. §. tartalmát, hogy mi tekinthető annak keretében jogkérdésnek:

A 385. §-nak 1. a) p. szerint semmiségi ok, ha a bíróság a törvény megfelelő rendelkezését nem alkalmazta vagy tévesen alkalmazta abban a kérdésben, hogy a vád alapjául szolgáló tett megállapítja-e a valamely bűncselekmény tényálladéka t. Maga a törvény jelenti ki félre nem magyarázható módon, hogy mindaz, a mi a cselekmény tényálladéka: jogkérdés. Tehát jogkérdés első sorban a tényálladék legfontosabb eleme: a szándék és gondatlanság, következésképp joga van a Curianak a megállapított tényekből, ellentétben az alsófokkal, szándék helyett a gondatlanságot, vagy megfordítva megállapítani s mindkettőt kizárni, vagy ha az alsófok tette ezt, joga van akár a szándékot, akár a gondatlanságot felvenni.

A legnagyobb tévedés az az állítás, hogy az alanyi bűnösség ténykérdés, ha ezt állítjuk, akkor azt jelentjük ki, hogy a szándék és gondatlanság nem tényálladáki elem, mert a 385. §. 1. a) pontja minden tényálladáki elemet a revisionális bíróság hatáskörébe utalt. Másrészt ha ezt elvonjuk a Curia hatásköréből, a revisio teljesen értéktelen lesz, mert hiszen az egész büntető jog a szándékon és gondatlanságon épül fel. E nélkül nincs bűncselekmény. A legfontosabb tényálladáki elemnek a revisio köréből való kivonása az alsófokot ugyyszólván mindenhatóvá

teszi, míg a legfőbb bíróságból élettelen automatát csinál.

Hogy állapítja azonban meg a subjectiv elem minőségét az alsófokkal szemben a Curia, mikor ez érzékeink alá nem esik, csupán hatásaiban észlelhető?

Hatásaiból kell kiindulnunk s azon az uton kell visszafelé haladnunk, melyet a lelki működés megtett addig, míg az érzékeink előtt álló hatást vagy eredményt létrehozta. Ennél a működésnél a megállapított tényekhez van kötve a Curia, ha azokból más pszichikai eredőt tud feltalálni, mint az alsó fok, az alanyi bűnösség dolgában is más megállapítást tesz; ellenkező esetben azt elfogadja.

Az objectiv tényálladási elemek közé tartozik első sorban a bűncselekmény tárgya. Ez az a jogi érték, melynek megsértését vagy veszélyeztetését a törvény tiltja. Legtöbb esetben a jogiérték valamely külső tárggyal van elválhatatlanul összekapcsolva s azért az érzékeink körébe esik (élet, testi épség az embertől elválaszthatatlan). De ha az érzékeink alá nem esik is, ez a dolog lényegén mit sem változtat, azt ez okból a felülvizsgálat köréből kivonni nem szabad. Ilyen elvont jogi érték: a becsület. A B. P. 385. §. a) p. keretébe tartozik az alkalmas s alkalmatlan tárgy nem ritkán vitás kérdése, midőn fenforog a bűnös akarat és a cselekvés, de szó fér ahhoz, hogy a bűncselekmény tárgya a

védtett jogértékek közé tartozik-e? (Bizonyításra alkalmatlan okirat; nem sikerült hamis pénz gyártása.)

A tényálladási elemek közé tartoznak továbbá: az eszköz; cselekvés (vagy mulasztás) és eredmény. Az eszközönél ismét előtérbe nyomul az alkalmas s alkalmatlan eszközök kérdése s a valamennyi tényálladási elemet átölelő kausalitás nagy problémája.

Hogy a tényálladási elemeknél a jogi kérdéseket szemlélhetővé tegyem, vegyük az ölést, itt jogkérdés: a szándék; az ölési cselekmény s a kausalitás; gyilkosságnál ehhez járul még a praemeditatio. Mérgezésnél: a szándék, egészség megrontásának a lehetősége, mérge (vagy más ártalmas szer) s annak beadása vagy alkalmazása. Lopásnál: az ingó dolog, a „másnak“ birtoklása vagy birlalata, elvétel és a lopási szándék stb.

A 385. §. 1. b) pontja alá tartoznak a minősítő körülmények. Ide sorolandók mindazon jogi elemek, melyek alapján a bíró az egyik bűnfajról a másikra tér át (lopás vagy sikkasztás, csalás vagy okirathamisítás); de ide tartoznak azon jogi elemek is, melyek alapján a bíró ugyanazon species keretében súlyosabb vagy enyhébb bűnesetet állapít meg (egyszerű s minősített lopás, közönséges vagy erős felindulásban elkövetett szándékos emberölés büntette). Jogkérdés tehát lopásnál a betörés, bemászás, szolgálati viszony, házközösség, közös háztartás, hamis és lopott kulcs, rabló- vagy tolvajszövetség. Emberölés-

nél: rokonsági viszony, törvényesítés, „több ember“ stb. (280. §.), erős felindulás, rögtöni végrehajtás, okozati összefüggés az erős felindulás és a súlyos bántalmazás közt (281. §. 2. bek.), a bántalmazás súlyos és jogtalan volta.

A 385. §. 1. b) pontja alá tartozik továbbá a bűnrészesség s bűnkísérlés, mind-ama kontrovers anyagjogi kérdésekkel, melyek e körben felmerülnek.

A 385. §. 1. c) pontja felöleli a B. T. K. VII. és IX. fejezetének gazdag tárházat; kivéve a 88., 89., 90., 91., 93. s 94. §§-ok rendelkezéseit, melyek az anyagi semmiségi okok közé nem vétettek fel. A siketnémákról szóló 88. §. azonban szintén a 385. §. 1. c) p. alá tartozik, a mennyiben a szükséges belátási képesség válik vitássá.

A beszámítást kizáró okok nemesak a maguk egészében esnek a felülvizsgálat keretébe, hanem egyes alkotó elemeiket is felülvizsgálja a Curia; ez a dolog természetéből következik, mert hiszen a panasz nem arra irányul, hogy pl. fenforog a jogos védelem, hanem — rendszerint arra — hogy tévedett a ténykérdésben ítélő bíró, midőn annak egyik vagy másik jogi elemét nem állapította meg. Alig tehető fel ugyanis, hogy a védő jogos védelemre hivatkozzék, midőn annak absolute semmi alapja nincs; valaminthogy az sem képzelhető, hogy a vádló vádat emeljen akkor, midőn a jogos védelemnek minden feltétele fenforog. Tehát ha a jogos védelem meg nem állapítását pana-

szolja a védő, bizonyos, hogy annak csupán egyik vagy másik eleme vitás. Tehát a „megtámadás“, annak „személy vagy vagyon ellen irányuló“ volta, „fenyegető“, „jogtalan“ és „közvetlen“ jellege, valamint hogy a védekezés a támadás elhárítására irányult s hogy az „szükséges“ volt: mint jogi elemek akár összeségükben, akár külön-külön tétesenek is panasz tárgyává, a Curia revisionális hatáskörébe tartoznak.

A 385. §. 1. c) keretébe tartoznak továbbá a büntethetőséget kizáró okok nagy csoportja (B. T. K. 67., 79. §§. 3., 135., 137., 151., 157., 159., 224., 225., 240., 266., 275., 297., 300., 313., 378., 427., 474. §§.): itt is, úgy mint a beszámítást kizáró okoknál, a Curia vagy egészében, vagy egyes elemeiben vizsgálja felül a büntethetőséget kizáró okokat.

A 385. §. 2. p. keretébe tartoznak a büntetési keretek, továbbá az enyhítésnél, átváltoztatásnál, vagy súlyosbitásnál elérhető minimum és maximum. A minimumot az enyhítésnél: a 66., 72., 85., 91. §§., az átváltoztatásnál a kereteket az 53., 87., 92., 93. §§-ok, súlyosbitásnál pedig a 97., 98., 99., 100. §§-ok s az 1880 : XXXVII. t. cz. 35., 36. §§-ai határozzák meg. A felülvizsgálatnál irányadó jogszabályokat tehát a Curia itt találja meg.

Végül a 385. 3. §. pontjánál irányadó jogszabály forrását maga a törvény jelölve meg, itt semmi kétség sem merülhet fel.

* * *

Ha már most ezek után röviden összefoglalom a kifejtetteket, a semmiségi panasz perjogi rendezését s az annak nyomán kifejlett joggyakorlatot szem előtt tartva, következőkben összegezhetem vizsgálódásaim eredményét:

a) A törvénynek a revisióra vonatkozó része tulságosan formalistikus; a helyett, hogy a felülvizsgálatnak amugy is mindig me-rev ermészetét elasztikusabbá tette volna, ellenkezőleg: a semmiségi panasz technikáját nehézkessé tette s így az anyagi igazság kutatásánál és megállapításánál a Curia békókba verte. A formalismus a Curia judicaturája folytán nemcsak hogy nem csappant, sőt ellenkezőleg, még erősödött.

b) Az ítéletszerkesztés az alsófokon legnagyobb részben nem kielégítő, úgy történik, mintha a Curia ma is ténykérdésben ítélő bíróság volna.

c) Ezzel szemben a Curia elég hatályosan nem foglalt állást. A B. P. életbeléptekor mindjárt erős actiót kellett volna kifejteni a helyes ténymegállapítás érdekében, a mire a 437. §. 5. bek. megadja a szükséges módokat.

d) Ennek folytán jogrendszerünk nem alakult ki a B. P. szellemének megfelelőleg. A revisiónak nincs biztos alapja s így a felülvizsgálattól sem várhatunk kellő eredményt.

e) Esküdtbíróági ügyekben az ítélet anyagjogi szempontból a kérdések technikája miatt nem revidálható, de ettől eltekintve

igen gyakran vétenek a kérdések szerkesztésére nézve előirt szabályok ellen is; minek folytán az igennel eldöntött kérdések ténymegállapítása hiányos s így a revisio sem lehet alaposabb.

f) A perorvoslatok bejelentésénél igen sok esetben az elnökök nem emelkednek a helyzet magaslatára; törvényszabta kötelességüket félreértik, a mi egyik legfőbb oka annak, hogy a Curia a semmi alappal sem bíró semmisségi panaszok áradatában egész gépies elintézésekre van utalva s azt a nagy horderejű feladatát, a mi a jogegység tekintetében s az anyagi jog tovább fejlesztésénél reáháramlik, részint ezért, részint a törvény formalismusa miatt nem teljesítheti. Ennek sajnos következménye az, hogy az anyagi jog, a minek érvényesülése az igazságszolgáltatás célja: mind jobban és jobban háttérbe szorul és elsorvad.

Szép reményekkel voltunk eltelve a humanismus szellemétől áthatott B. P. életbe léptetése alkalmával; az igazságszolgáltatás újjászülését vártuk attól, sok üdvös dolgot el is értünk, az kétségtelen, de senki sem tagadhatja: baj van a revisionális eljárásban.

Kit vádoljunk ezért? A felsorolt tényezők nem meritik ki teljesen a baj forrását. Ha bűnbakot keresnénk, az igazságszolgáltatás valamennyi tényezőjét oda kellene állítani a törvény mellé. Egyikben ép annyi a hiba, mint a másokban. Abban a büntető igazság-

szolgáltatás hibáit feltüntető szövevényes kauzalitásban, mely előttünk áll, az egyéni felelősség elvével a legnagyobb igazságtalanságot állapítanánk meg. Az igazságszolgáltatás tényezőinek collectiv lelkében s rajta kívül, a törvényben van a hiba. Valljuk be, a rendszerváltozás szellemét félreértettük, ez azután egy olyan tekervényes mellékösvényre vezetett, a honnan most már igen nehéz a helyes utra találni.

Ennél a bajnál csak egy volna nagyobb, de ez már kész veszedelem volna, az, ha resignatióba merülve haladnánk a helytelen ösvényen tovább és tovább.
